

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь –бакалавр

на тему: **«ТЕНДЕНЦІ НА РИНКУ ПРАЦІ ПІД ВПЛИВОМ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 4.0»**

Виконала: студентка 4-го року навчання,

Спеціальність:

051 «Економіка»

Мосіна Анна Владиславівна

Керівник Гулевич О. Ю.

кандидат економічних наук, доцент

Рецензент Іванова Н. Ю.

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« ____ » _____ 20 ____ р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РИНКУ ПРАЦІ.....	6
1.1 Сутність та основні етапи глобалізації.....	6
1.2 Характеристика глобалізації 4.0 та фактори, що її визначають	10
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РИНКУ ПРАЦІ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 4.0	18
2.1 Напрями трансформації ринку праці під впливом глобалізації 4.0	18
2.2 Аналіз зарубіжного досвіду змін на ринку праці в умовах глобалізації 4.0.....	21
2.3 Аналіз сучасних тенденцій на ринку праці в Україні	30
Висновки до розділу 2.....	35
РОЗДІЛ 3. АДАПТАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ДО ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 4.0.....	36
3.1 Проблеми та перспективи розвитку ринку праці	36
3.2 Заходи щодо трансформації ринку праці під впливом глобалізація 4.0 в Україні ..	40
Висновки до розділу 3	43
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ.....	52

ВСТУП

Актуальність теми. Початок 21 століття можна вважати періодом справжніх викликів та непередбачуваних змін для людства. 2007-2008 роки відзначилися фінансовою кризою, яка сталася через різкі скорочення заощаджень та зростання дешевих кредитів. В 2020 році світ зіткнувся з новою глобальною проблемою як пандемія невідомого вірусу як COVID-19. 2022 рік, на жаль, запам'ятався через повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, що мало свій вплив на рівень міграції в європейські країни, а також на агропромисловий комплекс, оскільки Україна є найбільшим дистриб'ютором з виробництва сільськогосподарської продукції.

Проте, незважаючи на ці складності, світ продовжує розвиватися та винаходити рішення для проблем, що виникають. Ключову роль у розвитку відіграє глобалізація, оскільки завдяки всесвітній інтеграції відбулися значні зрушення в логістиці, що призвело до зростання міжнародної торгівлі, і в технологічних інноваціях, які, в свою чергу, впливають на швидку комунікацію.

Економічна глобалізація посилює не лише конкуренцію на ринку, де створюються нові платформи та продукти у вигляді додатків (застосунки, що відстежують спортивні досягнення, харчування, або освітні додатки, які створені для покращення навичок) для поліпшення загального рівня споживачів.

Попри технологічні зміни важливою тенденцією глобалізації 4.0 є зростання гнучкості на ринку праці, тобто формування нових форм зайнятості. Варто зазначити зростання рівня навичок, які потребуються для цифрового ринку праці, спричиненого глобалізацією 4.0. У зв'язку з глобалізацією, створюються абсолютно нові кар'єрні перспективи та з'являється попит на фахівців, що спеціалізуються на цифровій грамотності, аналітиці даних, розробці та дизайні застосунків.

Кризи, які траплялися у 21 столітті, не стали перешкодами для розвитку глобалізації. Виклики 21 століття дали поштовх аби людство змогло використати

потенціал на максимум, активно працюючи над рівнем освіти та впроваджуючи більш гнучкі форм зайнятості.

Україна на поточний момент знаходиться на етапі кризового періоду у зв'язку з попередньою пандемією вірусу та війною, проте країна намагається інтенсивно залучати процеси діджиталізації в розвиток держави.

Важливо зазначити, що для України критично важливим є впровадження низки стратегій, які будуть допомагати пристосовуватися до нових глобальних викликів сьогодення.

Україна наразі стикається з викликом щодо вимог до робочої сили на глобальному ринку праці. Тобто український ринок зараз працює над впровадженням на український ринок праці технологій аби надалі створити конкурентоздатне середовище, де українські спеціалісти зможуть виступати на міжнародному ринку праці.

Об'єкт дослідження: ринок праці в умовах глобалізації 4.0

Предмет дослідження: тенденції та процеси трансформації ринку праці під впливом глобалізації 4.0

Мета роботи полягає у дослідженні теоретичних та практичних аспектів проблеми трансформації ринку праці під впливом глобалізації 4.0.

Завдання. Мета роботи обумовила постановку та вирішення наступних завдань:

- визначити сутність та основні етапи глобалізації;
- навести ключові характеристики глобалізації 4.0;
- розглянути напрями трансформації ринку праці під впливом глобалізації 4.0;
- проаналізувати зарубіжний досвід трансформації ринку праці;
- визначити сучасні тенденції на ринку праці в Україні;
- обґрунтувати проблеми та перспективи розвитку ринку праці в Україні в умовах глобалізації 4.0;

- розробити рекомендації щодо трансформації ринку праці під впливом глобалізація 4.0 в Україні.

Методи дослідження. У проведеному дослідженні були використані наступні методи – аналіз та синтез, аналіз економічних явищ, метод дедукції, збір та аналіз даних (державні статистичні дані та міжнародні бази даних) порівняльний аналіз країн одного регіону, кейсовий метод (на прикладі пандемії COVID-19), крос-секційний аналіз (дослідження явища в конкретних азійських країнах та глибокий аналіз конкретних світових подій), SWOT-аналіз, оцінка внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на український ринок праці, аналіз економічних та технологічних факторів.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні як позитивних, так і негативних аспектів впливу глобалізації 4.0 В Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можна надалі використовувати для ефективного управління змінами ринку праці в Україні. Завдяки аналізу тенденцій на ринку праці наводимо наступні рекомендації, які можна використати у політиці зайнятості в Україні:

- покращення м'яких навичок (soft skills) для подальшої онлайн комунікації;
- залучення експертів з усього світу в глобальних командах для створення конкурентного середовища у зв'язку з форматом цифрового ринку – дистанційної роботи;
- інвестиції у навчальні програми за тими професіями, що мають найбільший попит та, які покращують життя населення.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків до кожного розділу, загального висновку по роботі, списку використаних джерел та додатків з розрахунками.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РИНКУ ПРАЦІ

1.1 Сутність та основні етапи глобалізації

Глобалізація - це багатоаспектне явище, головна суть якого полягає в тому, що різні країни та народи стають більш зв'язаними між собою та з усім світом в результаті проникнення інформаційних технологій та політичної трансформації на світовому рівні. Сучасний етап глобального розвитку відзначається тим, що країни інтегруються не тільки економічно, а і політично та культурно [7].

Наразі процес глобалізації залишається досить популярною темою для обговорення, оскільки дана сфера охоплює різні галузі життя такі як: економіка, політика, культура та інші.

Можна стверджувати, що неможливо окреслити єдину концепцію глобалізації через різні погляди науковців, водночас майже всі визначення глобалізації мають одну спільну рису – взаємодія країн між собою, спираючись на інформаційні технології та на технології, які спрямовані на розвиток інфраструктури [36].

Для того, щоб краще зрозуміти сутність глобалізації, варто проаналізувати різні наукові підходи аби відстежити розвиток сприйняття терміну глобалізації з часом.

Так, Трофименко М. В. у своїй роботі “Глобалізація: підходи, школи, визначення” проаналізував школи, які займалися питанням глобалістики [20].

Аналізуючи вищеподані визначення, можна стверджувати, що неможливо окреслити єдину концепцію глобалізації через різні погляди науковців, водночас майже всі визначення мають одну спільну рису – взаємодія країн між собою, спираючись на інформаційні технології та на технології, які спрямовані на розвиток інфраструктури, рис.1.1.

Рис.1.1 Школи формування глобалізації [18, 19, 24, 32, 33, 35]

Автор Ян Аарт Шолте у своїй роботі “Globalization. A critical introduction” зазначає, що термін глобалізації має багато визначень, які пов’язані між собою, проте їх акценти суттєво різняться. Ян Шолте розглядає наступні п’ять складових глобалізації [35]:

Глобалізація – процес інтернаціоналізації, що передбачає встановлення транскордонних зв’язків між країнами, які спрямовані на зростання рівня міжнародних обмінів та набуття незалежності.

Глобалізація – процес лібералізації, який включає зняття обмежень, які раніше накладала держава на міжнародну економіку. Процес лібералізації веде до формування відкритого економічного простору, де всі його складові вільно циркулюють та сприяють зростанню інтеграції та взаємодії між різними регіонами.

Глобалізація – процес універсалізації, що спрямований на проникнення різних культур та досвідів поміж країни світу.

Глобалізація – процес вестернізації або модернізації, який передбачає утворення нових соціально-економічних формацій, таких як: раціоналізм, індустріалізм, бюрократія, які поширюються світом, попередньо знищуючи раніше існуючі структури.

Глобалізація – процес детериторізації, що означає втрату територіальних характеристик та зменшення важливості національних кордонів у світі. Це свідчить про утворення простору, де міжнародні відносини стають більш інтегрованими та світ стає єдиним цілим.

Звичайно, можна і надалі продовжувати аналізувати термін глобалізації, спираючись на наукову літературу, але це не змінить того факту, що дослідження сутності глобалізації орієнтується на поширенні інтеграційних процесів та зростанні рівня міжнародної економіки [\[6, с. 244\]](#).

Економічну глобалізацію можна визначити як зростання міжфірмових виробничих мереж, інакше кажучи, глобалізація в економічному плані виступає у ролі зовнішньоекономічних зв'язків, що мають на меті збільшити масштаби транснаціональних компаній [\[22\]](#). Варто додати, що акцент уваги щодо формування глобалізації з економічної точки зору має бути направленим також на історичні етапи формування.

У своїй роботі “Велика Конвергенція: Інформаційні Технології та Нова Глобалізація”, яка була опублікована у 2016 році, автор Річард Болдуін пропонує переосмислити, за якими принципами держави втілюють економічні політики та політики зайнятості. Аби зрозуміти етапи формування глобалізації в історії, варто розглянути первинні засади становлення глобалізації в її економічному значенні. Автор книги ідентифікує 4 етапи глобалізації [\[24, 25\]](#)

Перший етап глобалізації: гуманізація світу (300 000 до н. е. – 10 000 до н. е.) – ідея глобалізації зародилася ще до нашої ери, коли первісні люди були

мисливцями-збирачами. Тоді споживання та процес обробки збирання і полювання були нероздільними, оскільки обидва процеси відбувалися в єдиному просторі. Первісні люди віддавали перевагу більш практичному підходу, оскільки переміщення природних джерел їжі до місця споживання було неефективним та досить складним завданням. Надалі завдяки розвитку технологій інтеграційні процеси поліпшувалися [16, 24, 25].

Другий етап глобалізації: аграрна революція, під час якої люди оволоділи навичками землеробства (10 000 до н. е. – 1820 н. е.) – перша трансформація, яка відображає прив’язаність людей до своєї території. На цьому етапі люди зацікавлені саме у можливості осісти та вести господарську діяльність на певній території. Тобто, обидва процеси відбувається на одній території, проте перші торгові операції та виробництво відбувається на територіях, які розташовані поруч, через високі витрати на транспортування до інших міст, країн.

Економіст додатково наголошує, що на другому етапі формування (європейські часи 1350 - 1820) виникають “кластерні кордони”, що свідчать про споріднені галузі або виробництва, що локалізуються на одній території. Водночас, на початку 19 століття з’являється поняття “міжнародна торгівля”, що свідчить про перший обмін товарів між країнами.

Промислова революція (1820 – 1990) – актуальний початок глобалізації.

Третя фаза глобалізації передбачає першу промислову революцію, яка змінила погляди щодо навколишнього середовища, що призвело до виникнення вузькопрофільних виробництв, які зменшили фізичну дистанцію для передачі сировини для виготовлення продукції. Середина XIX століття характеризується тим, що виробництво стало незалежним від території і товари можна ефективно відправляти на інші континенти.

Революція інформаційних та комунікаційних технологій (1990 – дотепер) – нова глобалізація або “globalisation's second unbundling”, яка базується на ІКТ революції (революція інформаційних і комунікаційних технологій). В результаті

ІКТ революції, яка проходила в кінці минулого століття, відбулося зменшення витрат на комунікацію та транспортування товарів на великі відстані завдяки таким компаніям як: DHL або FedEx, що сприяло поліпшенню глобалізації економіки.

1.2 Характеристика глобалізації 4.0 та фактори, що її визначають

Розглянувши в попередньому підпункті сутність глобалізації, варто перейти до факторів її формування. Значна частина соціологів та економістів дійшли висновків, що глобалізація виступає у ролі процесу, який спрямований на стирання кордонів між країнами для поліпшення рівня життя суспільства та міжнародної торгівлі, наприклад: логістична дистрибуція товарів [1, с.13]. Проте, значний етап глобалізації почався у 80-их роках ХХ століття. Причина цього полягає в тому, що в кінці ХІХ століття та на початку ХХ століття була обмежена торгівля, тобто обмін товарів відбувався в малому колі партнерів. Проте, наразі глобалізація стала більш відкритою, і більшість країн можуть легко встановлювати партнерські зв'язки, наприклад, країни Європи мають тісні взаємовідносини із США та Канадою, що дозволяє їм без перешкод доставляти електронні прилади, продукти харчування тощо. Аналізуючи праці науковців, можемо виділити наступні принципи розвитку сучасного світу: кожна країна є суверенною державою, проте весь світ перетворюється в суцільну єдину систему, в якій кожна територія стає важливою частиною в складному економічному механізмі.

В ХХ столітті країни прагнуть відповідати міжнародним стандартам, тобто розширюються міжнародні економічні відносини.

Кардинальні зміни у сфері цифрових та інформаційних технологій, наприклад нанотехнології для будівництва, технологічні платформи для замовлення їжі або біодрук, що використовується для створення органів для трансплантації.

Всі вищеперераховані аргументи дають чітке розуміння, що перші етапи зародження глобалізації не мали значного впливу на світ, проте, кожен з етапів формування глобалізації наблизив наше суспільство до актуального рівня глобалізації. Тобто глобалізація одночасно формувалася завдяки культурним,

економічним та політичним факторам ще до нашої ери, але, з іншого боку, швидкий прогрес почався саме у ХХ столітті. Тому можна сформулювати такі фактори формування та поширення глобалізації:

- культурні фактори;
- соціально-економічні фактори;
- політико-ідеологічні фактори;
- науково-технологічні фактори.

За фундамент глобалізації можна вважати культурні фактори, оскільки саме на цьому етапі почалися перші контакти між різними народами та ознайомлення з поняттям міжнародної торгівлі. Тобто, розвиток глобалізації фокусувався на поступовому зближенні різних народів та формуванні єдиної мови для спілкування.

Соціально-економічні фактори ґрунтуються на перших спеціалізаціях виробництв та на створенні кластерних кордонів, тобто певна галузь виробництва локалізується на одній території.

Політико-ідеологічні фактори базувалися на неолібералізації, тобто на створенні економічного простору, де все регулюється завдяки транснаціональним компаніям, тобто міжнародна торгівля залежить від виробників та керуючих компаній, а не від держави.

До науково-технологічних передумов можна віднести кібернетику, оптико-волоконні технології передачі сигналів, мобільний зв'язок. Завдяки розвитку науково-технічного прогресу розвинулася система логістики, а саме, інфраструктура. Крім того, прогресував телекомунікаційний та інформаційний сектор, наприклад, соціальні мережі.

Схематично фактори формування та поширення глобалізації зображено на рис. 1.2

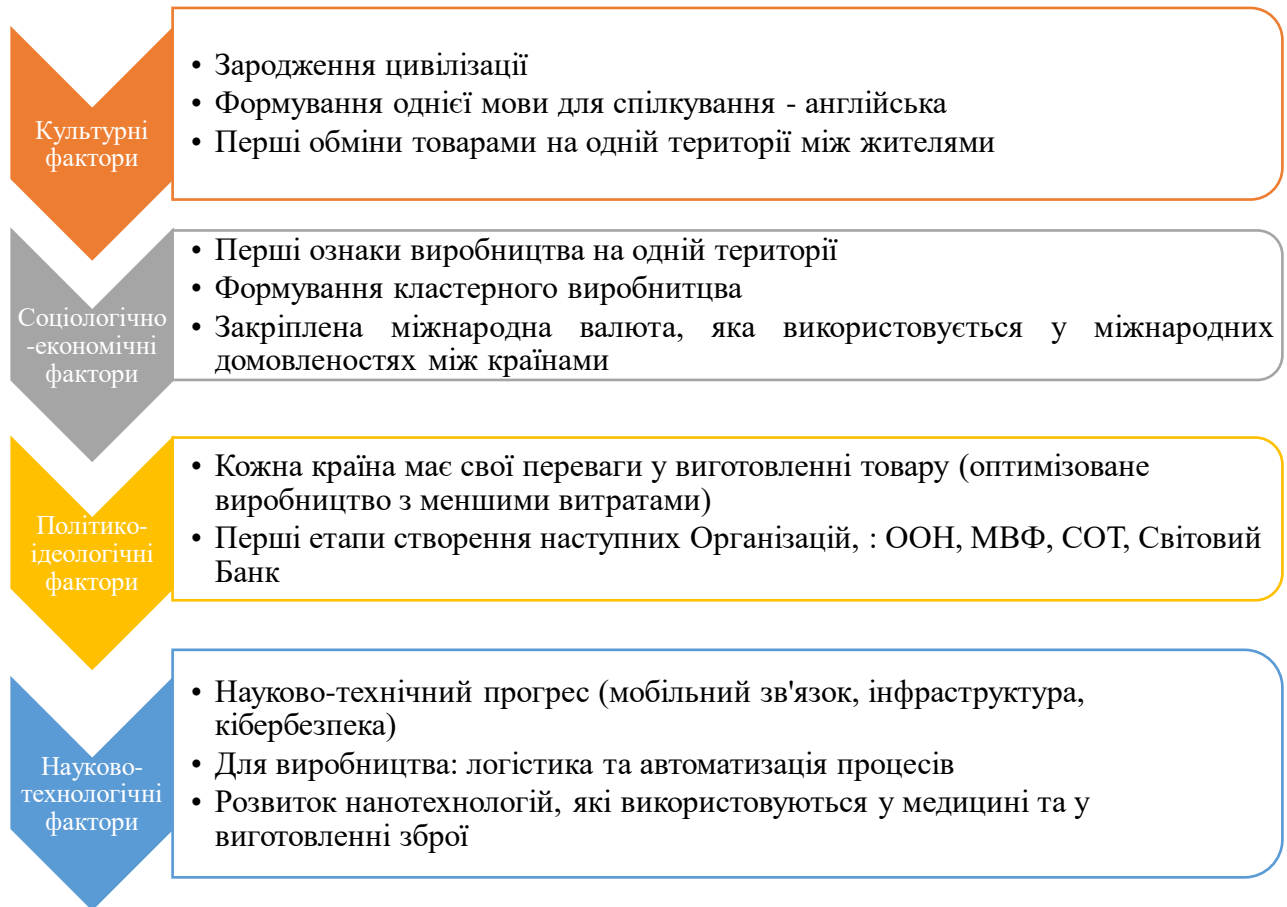

Рис. 1.2 Фактори формування та поширення глобалізації [34]

Отже, проведемо систематизацію передумов формування і поширення глобалізації (рис.1.2). Як видно з рисунку, ці фактори пов'язані між собою, і кожен етап глобалізації є важливим для подальшого розвитку глобальної системи.

Оскільки процес глобалізації набув масштабного значення в кінці ХХ століття на початку ХХІ століття, варто розглянути детальніше, які саме кардинальні зміни відбулися на шляху до четвертої промислової революції.

Клаус Шваб у своїй праці “Четверта Промислова Революція” визначає три найбільші мегатренди, що характеризують глобалізацію ХХІ століття [34]:

- фізичний блок (безпілотний транспорт, 3D-друк, робототехніка);
- цифровий блок(додатки, датчики, комп'ютери);

- біологічний блок (генетичні дослідження, діагностика хвороби).

Всі три напрямки мають спільну рису: поєднання цифрових та інформаційних технологій, кожен з них використовує переваги один одного та надалі застосовується для дослідження певного сектору.

Варто зазначити, що глобалізацію можна розглядати як двигун створення попиту та пропозиції як на ринку праці, так і на ринку товарів через розширення ринків. Глобалізація сприяє збільшенню не тільки рівнів продажів певної продукції, а й створенню попиту на працю(трудові ресурси), яка необхідна для виробництва більшої кількості товарів.

Також Клаус Шваб наголошує на тому, що технологічні інновації знаходяться на етапі активізації глобальної економічної революції [34, ст. 13]. Автор наводить приклад, що більшість компаній починають впроваджувати автоматизацію у власні проекти з метою цифровізації для поліпшення загального рівня життя людей та для більш ефективної роботи компанії в подальшому. Тобто, науковець розглядає переваги від глобалізації у вигляді мінімізації витрат на виробництво або людський ресурс через введення цифрових технологій. Візьмемо для прикладу кол-центр, в якому працює близько 25 працівників, кожен з яких відповідає в середньому на 5-8 дзвінків щодня. Раніше, всі працівники мали бути на зв'язку та відповідати на запитання приблизно 200 клієнтів на день, відповідно до їх потреб, а також перетелефонувати їм у зв'язку зі знайденою інформацією щодо запитань, які лишалися невирішеними. Сьогодні змінило роботу подібних компаній, оскільки багато платформ (сервісів), таких як Bolt, PrivatBank, Дія мають служби підтримки з так званими ботами (роботами), для роботи яких запроваджені програми, які виконують автоматичні завчасно налаштовані повторювані задачі та мають підготовлені відповіді на часті питання, що можуть поставити потенційні клієнти.

Таким чином, компанії зменшують навантаження на людський ресурс, водночас, мінімізують час на вирішення питань, що покращує загальний рівень обслуговування та надає можливість працювати компанії більш ефективно. На

думку Клауса Шваба, товари, які не потребують додаткового транспортування сировини для виробництва або зберігання цієї ж сировини на складі, належать до інформаційних товарів. Тобто, основна сутність глобалізації 4.0 полягає у швидкозростаючій інтеграції новітніх технологій у поточних проєктах з метою вдосконалення процесів зсередини [34].

З перевагами четвертої промислової революції суспільство стикається кожен день: замовити таксі, купити квитки на літак або забронювати ліки в аптеці. Все це покращує життя людей та робить його більш продуктивним. Водночас, глобалізація 4.0, крім кардинальних позитивних змін у технологіях, додає певні негативні наслідки, тобто, незважаючи на привілеї глобалізації, вона впливає на сферу ринку праці, клімат, політичну географію, кібератаки, тощо.

Попередньо, в цій роботі, торкалися теми трендів у інноваціях і наразі розберемося детальніше в тенденціях XXI століття, які пов'язані з глобалізацією. Наприклад: вплив автоматизації процесів виробництва на ринки праці, вплив швидкого розвитку технологій на зміни клімату [14, с.68]. Наразі виявлено понад 13 різних трендів, серед яких можна виокремити: руйнування навколишнього середовища, виникнення нових захворювань (COVID-19), зміни влади, кіберзалежність, зростання географічної мобільності, високий рівень еміграції, поляризація суспільства та інші. Кожен тренд зберігає в собі ризик, який впливає на економічне, соціальне, геополітичне або екологічне становище в глобальному сенсі. Під час турбулентного періоду, що містить в собі ризики, які виникають у контексті глобалізації, відкриваються нові можливості, які допомагають вирішувати поточні проблеми суспільства.

Клаус Шваб підкреслює, що глобалізація 4.0 створює абсолютно нові підходи, які можуть змінити спосіб взаємодії між працівниками та установами [34]. Технології фізичного характеру можна поділити на: нововведення у сфері друку, як 3D, що має тісні зв'язки з біологічним блоком, та передовою робототехнікою, яка

охоплює широкий спектр задач в різних сферах життя, починаючи з транспортної інфраструктури та закінчуючи автоматизацією процесів виробництва.

Повертаючись до 3D-друку зазначимо, що ця технологія також застосовується в масштабних сферах, особливо в аерокосмічній сфері та у сфері медицини. За допомогою 3D-друку можна виробляти нові матеріали, такі, як самовідновлювальні метали, що відповідають екологічним нормам. Згідно наданої Клаусом Швабом інформації, популяризація 3D-друку сприятиме все більшій глобалізації у зв'язку з мінімальним залученням робочої сили [34].

Наступним блоком, що впливає на глобалізацію, є цифровізація суспільства. Проста форма цифровізації – взаємодія між людьми та послугами, особливо у сфері бізнесу. Цифрові платформи є найпоширенішим способом для взаємодії з клієнтами у бізнес-середовищі та для обміну даних. З технологічної точки зору, цифровізацію можна охарактеризувати наступними показниками прояву глобалізації [21]:

- обмін інформацією та створення системних баз даних, які зберігають інформацію;
- програмні забезпечення, що аналізують дані та дають можливість ухвалювати управлінські рішення щодо оптимізації бізнес-процесів;
- спрощення бізнес-комунікацій;
- використання шерінгової економіки для максимального залучення ресурсів (наприклад, спільне використання транспорту, як Uber або BlaBlaCar).

Варто зазначити, що цифрові платформи не тільки заповнюють технологіями, вони також створюють загальносвітові ринки та формують взаємозв'язки з новими для цих платформ галузями, наприклад, сільським господарством. Проте, беручи до уваги формування постіндустріального суспільства, підкреслимо, що у первинному та вторинному секторі економіки зменшується кількість зайнятих, тобто градуально обидва сектори втрачають своє значення при формуванні національного продукту, водночас збільшується сектор послуг [17].

Повертаючись до праці економіста Клауса Шваба, розглянемо останній блок технологій, що сформувався під час глобалізації 4.0 – біотехнології. Наразі більшість проєктів направлені на генетичне секвенування та на боротьбу з серцевими або раковими хворобами. Автор у своїй праці наводить приклад комп'ютерної системи IBM Watson, яка завдяки своєму функціоналу може скласти індивідуальну програму для лікування хвороби. Для цього біоінженерна система порівнює інші хвороби зі схожими симптомами, а також сканує аналізи клієнта та надалі надає рекомендації щодо лікування. Тобто, біоінженерна сфера відзначається найбільшим рівнем прогресу порівняно з іншими галузями. Водночас цей сектор не може існувати без технологічного блоку. До прикладу, поєднання 3D-друку разом з біоінженерією дає можливість відтворювати генне редагування для створення живих тканин, як людей, так і тварин і, також, поточна технологія зможе виготовляти як шкіру так і м'язову тканини [\[34\]](#).

Біоінженерія, як підрозділ глобалізації спеціалізується на впровадженні додаткових систем до живих організмів для того, аби відслідковувати біохімічний склад крові, а також фактори, які мають безпосередній вплив на організм людини, наприклад, психічне здоров'я.

В даному випадку, глобалізація містить різні складові, які з кожним роком все більше інтегруються одне з одним, створюючи тісні зв'язки між різними галузями.

Висновки до розділу 1

Проаналізувавши теоретичний матеріал, викладений вище, про етапи становлення глобалізації та її вплив на ринок праці, можна виокремити наступні важливі тези.

1. Єдиного визначення терміну глобалізація немає, оскільки явище глобалізації є багатограним та включає багато складових, пов'язаних між собою, кожна з яких містить спільну ознаку – взаємодія країн між собою внаслідок розвитку інформаційних технологій, які спрямовані на розвиток інфраструктури та оптимізацію виробничих процесів.

2. Економічну глобалізацію можна виокремити як термін, що базується саме на розширенні зв'язків з метою масштабування діяльності транснаціональних компаній.

Варто зазначити, що глобалізація налічує 4 етапи розвитку:

- Перше ознайомлення з явищем: практичний підхід до процесу збирання та обробки продуктів;
- Аграрна революція: перше відображення прив'язаності людей до своєї території. Цей етап розвитку надав людям можливість осісти та вести господарську діяльність на одній території. З часом відбувалися перші торгові операції на близько розташованих територіях;
- Промислова революція: початок глобалізації. Виробництво не залежить від території та логістика виходить на новий рівень;
- Революція інформаційних та комунікаційних технологій: ІКТ революція, завдяки якій відбулося зменшення витрат на комунікацію та транспортування товарів на великі відстані, що поліпшило транспортну комунікацію;

3. Значний розвиток глобалізації припав на ХХ століття, тому можна сформулювати наступні фактори, які сприяли виникненню та розвитку глобалізації:

- культурні фактори;
- політико-ідеологічні фактори;
- соціально-економічні фактори;
- науково-технологічні фактори.

Можна зазначити, що вищезазначені фактори глобалізації пов'язані між собою, а кожен етап глобалізації є важливою складовою для подальшого розвитку. Варто наголосити на технологічних інноваціях, що виступають у ролі активатора економічної глобалізації. Відбувається введення автоматизованих процесів з метою ефективного використання наявних ресурсів та мінімізації витрат на виробництві.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РИНКУ ПРАЦІ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 4.0

2.1 Напрями трансформації ринку праці під впливом глобалізації 4.0

Розглянуті у попередніх підрозділах характеристики глобалізації дають підстави вважати, що промислова революція 4.0 стала фундаментом для змін глобальної економіки, які мають вплив на макроекономічні показники: ВВП, іноземні інвестиції, зміни попиту та пропозиції на ринку праці та зайнятість населення. Інформаційно-комп'ютерні технології є чинником утворення нового цифрового сегменту на ринку праці, де з'являються нові поняття, такі як: цифрова зайнятість, цифрові соціально-трудова відносини та цифрова інфраструктура [17].

Проте глобалізацію слід вважати не тільки трансформативним, але й деструктивним чинником на ринку праці. Через розповсюдження автоматизації у світі, економіки держав стикаються з проблемою безробіття, де цифрові технології зменшують попит на робочу силу та стимулюють рівень безробіття. Клаус Шваб у своїй роботі зазначає, що існує два контраверсійні табори. Група, що належить до першого табору, має позитивні думки щодо глобалізації. Вони вважають, що новітні технології дадуть поштовх у пошуках нової роботи і буде нова ера процвітання на ринку праці. Водночас, другий табір схиляється до думки, що професії можуть бути замінені автоматизацією, створивши технологічне безробіття [34].

Проте, цифрова інфраструктура активно впроваджується на ринок праці. Найбільш характерною зміною на ринку праці є перенесення робочих місць у дистанційний формат у зв'язку з цифровою трансформацією. Тобто робочі місця скорочуються через автоматизацію більшості процесів. Науковці очікують найбільше скорочення персоналу за наступними посадами: працівники, що працюють з даними, працівники бухгалтерії, хатні працівники, яких замінять роботи та менеджери з обслуговування клієнтів. Цей процес називають діджиталізація, що означає переведення інформації у цифровий формат.

Термін «діджиталізація» найчастіше використовують для характеристики соціальних, економічних, культурних та інших процесів та їх трансформації під впливом інформаційної глобалізації [18].

Основи інформаційної глобалізації полягають в інтегральних та трансформаційних функціях. Інтегральна функція відповідає за поєднання світових потенціалів для досягнення спільного консенсусу, а трансформаційна функція базується на оптимізації виробничих процесів. Об'єднання обох функцій сприяє розвитку виробничої діяльності, які забезпечують формування цифрового сегмента глобального ринку праці [8]. На основі цього виникає технологічне безробіття, що свідчить про науково-технічний процес та потребу змінювати професію у зв'язку з розвитком технологій. Прикладом цього є банківські операції (використання терміналу чи послуг онлайн-банкінгу), касові термінали для купівлі квитків та онлайн платформи для бронювання апартаментів чи готелів. Водночас, автоматизація процесів зменшує попит на робочу силу і паралельно формує пропозицію робочих місць у цифровому сегменті, що компенсує втрачені робочі місця у виробництві.

Проте, незважаючи на швидкий розвиток технологій, деякі професії на поточний момент неможливо замінити у зв'язку з відсутністю потрібних комп'ютерних технологій. Автори статті “The Future of Employment: How Susceptible are Jobs to Computerization” зазначають наступні професії, які будуть залишатися актуальними при вдосконаленні цифрового сегменту:

- Психологи та психотерапевти або професії, які орієнтовані на суспільний добробут та на передачу любові та турботи до інших людей.
- Професії, які будуть містити креативність у форматі мислення за межами наявних алгоритмів. Як приклад варто додати бізнес-аналітиків, які займаються консалтингом. Працівники мають підлаштуватися під запит клієнта та зануритися в бізнес середовище аби надати унікальне вирішення проблеми:

- професії, які можуть маніпулювати людьми та мати вплив над їхніми діями.

До цієї категорії відносяться маркетологи та PR-менеджери, які аналізують поведінку споживача та на основі аналізу пропрацьовують маркетингові стратегії для залучення більшої кількості клієнтів;

- працівники, які працюють у сфері охорони здоров'я;
- фахівці, які спеціалізуються у ремонтних роботах, до прикладу, сантехніки, автомеханіки, будівельники.

Процес цифровізації економіки відображає глибоке взаємопроникнення національних економік та формування глобального економічного цифрового простору [23]. В свою чергу, при формуванні цифрового сектору, створюється новий тип зайнятості – цифровий. Цифрова зайнятість набирає більше обертів через гнучкі форми, які надає поточний сектор, серед яких можна зазначити: дистанційну роботу, гнучкість у виконанні завдань, відсутність довгострокових трудових контрактів та глобальну мобільність. Головною тенденцією є цифрові технології, які перетворюють ринок праці у глобальний.

Цифрова зайнятість – це організація бізнес або трудових процесів завдяки цифровим технологіям (штучний інтелект, автоматизація тощо). На основі цього можна виділити наступні форми зайнятості, які характерні для зайнятості, загалом, і цифрової зайнятості, зокрема [26]:

- неповний робочий день, що залежить від продуктивності працівника, який виконує наданий обсяг роботи;
- гнучкий графік роботи, який залежить від встановлених компанією кількості годин на місяць. Тобто людина здатна сама організувати навантаження на кожен день. Ця практика є значною перевагою на ринку праці, оскільки компанії матимуть змогу залучати кваліфікованих працівників з різних країн світу;
- строкова заробітна плата, яка надається фахівцю за виконання окремої роботи протягом визначеного терміну.

Діджиталізація значно вплинула на трансформацію ринку праці, і в процесі розвитку виникли ще нові форми найму [37]:

- аутсорсинг – це функція перенесення певних обов’язків на іншого працівника або на інший суміжний департамент іншого підприємства, але з однаковою діяльністю;
- краудсорсинг – це функція перенесення певних обов’язків компанії на коло інших працівників, які не залучені до певного проекту в компанії;
- аутстафінг – це окрема компанія, яку винаймає інша корпорація з метою найму працівників для проектів у корпорації. Тобто аутстафінгова компанія включає в себе HR-процеси (пошук працівників);
- фріланс – це форма зайнятості, за якої людина самостійно шукає собі проекти через платформу Інтернет і паралельно може виконувати декілька робіт, оскільки вільнонайманець не підв’язаний до офіційного працевлаштування [9].

2.2 Аналіз зарубіжного досвіду змін на ринку праці в умовах глобалізації

4.0

Глобалізацію 4.0 можна охарактеризувати не тільки як стирання фізичних і цифрових кордонів, а ще як формування нового цифрового ринку, де відбуваються абсолютно нові процеси, такі як: розповсюдження штучного інтелекту, формування нових механізмів управління та створення цифрового ринку праці. Глобалізація має досить значний вплив на ринок праці, оскільки її розвиток призвів до появи нового типу зайнятості – цифрової.

Варто звернути увагу на термін «ринок праці» та провести аналіз змін ринку праці протягом періоду глобалізації 4.0. Ринок праці – це частина економічної системи, в межах якої є взаємодія роботодавця, який шукає працівників (пропозиція на працю) та працівника, який шукає роботу (попит на працю) [22].

Безпосередньо глобалізація 4.0 та індустрія 4.0 тісно пов’язані між собою та створюють умови для появи нових бізнес моделей та розширення кордонів для

міжнародної співпраці. Індустрія 4.0 є невід’ємною частиною глобалізації 4.0 та доповнює її, оскільки обидва явища формуються навколо інтеграції інформаційних технологій у суспільство для поліпшення виробничих умов та економічної діяльності держав. Завдяки обидвом факторам почали використовувати IoT¹, AI² та CPS³.

Поточні зміни в структурі економіки відбуваються у зв’язку з потребою підвищувати ефективність підприємств та IT product компаній⁴, а також створення нових бізнес-моделей з метою поліпшення економік держав. Такі чинники слід називати технологічними, тому що вони повністю залежать від людини, оскільки саме людина займається створенням та розробкою інформаційних продуктів.

Водночас, незважаючи на зміни, які відбуваються завдяки інженерним досягненням, існують глобальні та природні фактори, які, в свою чергу, мають значний вплив на розвиток технологій, в тому числі, і на ринок праці.

В 2020 році світ похитнувся від пандемії COVID-19. Попри те, що пандемія коронавірусу була короткостроковим явищем, епідемія стала каталізатором прискорення змін в економіці, а також стала чинником, що вплинув на вимоги до компетентностей працівників.

Таблиця 2.1 відображає відсоток втрати робочих годин за 2020 рік в порівнянні з 2019 роком у світі, загалом, та в кожному регіоні зокрема.

Таблиця 2.1

Відсоток втрачених робочих годин щоквартально за 2020 рік

Region	2020 (у відсотках)	Q1	Q2	Q3	Q4
World	8,8	5,2	18,2	7,2	4,6
Africa	7,7	2,3	16	8	4,5

¹IoT – (в перекладі Інтернет Речей) окремий концепт, що поєднує фізичні пристрої та побутову техніку разом з вбудованими датчиками з метою обміну даними.

²AI – (в перекладі Штучний Інтелект) галузь інформатики, яка вмє аналізувати інформацію та на основі інформації та поставлених питань вмє надавати відповіді

³CPS – (в перекладі Кіберфізичні системи) системи, які використовуються в транспортній та виробничій сфері, що дають можливість підвищити надійність та ефективність саморегулятивних машин.

⁴IT product компаній – компанії, що працюють над розробкою додатків з метою поліпшення рівня життя (прикладом є додаток LikiUA, де людина може знайти будь-яку потрібну медицину)

Americas	13,7	3,2	27,6	14,9	8,9
Arab States	9,1	3,3	18,8	9,4	4,7
Asia and the Pacific	7,9	6,5	16,9	5,4	2,8
Europe and Central Asia	9,2	3,9	17,3	6,8	8,9

Джерело: [27]

Як видно з таблиці 2.1, кількість відпрацьованих годин у 2020 році в порівнянні з 2019 роком, в цілому у світі, впала на 8,8%, водночас, регіон Америки мав найбільший показник втрати робочих годин на рік і відсоток втрат складає 13,7. Інші регіони за рік мають відносно помірні значення в порівнянні з Америкою. Проте, повертаючись до піку пандемії, а саме, другого кварталу 2020 року, маємо досить високі показники щодо втрати робочих годин у порівнянні з іншими кварталами 2020 року. Майже всі регіони мають однакові значення, окрім регіону Америки, її показник складає майже 30 відсотків. Показник втрати робочих годин у третьому кварталі 2020 року мав вже спадаючу тенденцію, а показники втрати робочих годин у 4 кварталі 2020 року, в більшості регіонів, мають нижчі значення в порівнянні з другим та третім кварталами цього ж року, окрім регіону Америки та Європи. Це свідчить про те, що економіки регіонів змогли підлаштуватися під умови пандемії та порозумітися з поточними викликами.

У таблиці 2.2 прорахована кількість втрачених годин повноцінного робочого дня (8-годинного робочого дня).

Таблиця 2.2

Втрата робочих годин у повній зайнятості у 2020 році (у мільйонах)

Region	2020	Q1	Q2	Q3	Q4
World	253	148	523	207	131
Africa	29	9	59	30	17
America	51	12	104	56	34
Arab States	5	2	10	5	2
Asia and the Pacific	138	113	294	95	50
Europe and Central Asia	30	13	56	22	29

Джерело: [27]

Інакше кажучи, загалом світ втратив близько 253 мільйонів робочих годин у зв'язку з пандемією COVID-19. Найбільший показник щодо втрати робочих годин наявний в азійському та тихоокеанському регіоні (138 мільйонів годин), оскільки в цьому регіоні найшвидше розповсюджувався вірус.

Потрібно прокоментувати, що реакція кожного регіону на епідемію вірусу є абсолютно різною, тому для цього аналізу використаємо саме азійський та тихоокеанський регіон, оскільки показник втрати робочих годин у цьому регіоні є найбільшим, табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Втрата трудових доходів за субрегіонами Азії
(1-3 квартал 2020 рік у порівнянні з аналогічним періодом 2019 року)**

Region	Labour income loss, billion US\$	Labour income loss, % of labour income	Labour income loss, % of GDP
Asia and the Pacific	870	9,9	4,1
East Asia	480	7,2	3,3
South-East Asia and the Pacific	140	9,5	3,9
South Asia	250	17,6	8,1

Джерело: [28, 30]

Опираючись на статистику, надану міжнародною організацією ILO⁵, відзначимо, що загальний показник втрати трудових доходів за 9 місяців 2020 року склав 9,9%, що можна перерахувати в скорочення ВВП на 3,4%. В азійському регіоні найбільша частка скорочення трудових доходів (17,6%) відповідає субрегіону Південної Азії (Індія, Непал, Пакистан, Бангладеш), в той час, як у Східній Азії цей показник складав усього 7,2% [26].

Внаслідок значного скорочення робочих місць через ковідні обмеження держави країн азійських субрегіонів ухвалили рішення щодо застосування

⁵ILO – International Labour Organization (Міжнародна Організація Ринку Праці)

політики, яка допоможе підтримати економічний рівень країн під час пандемії. Спираючись на свої можливості, уряди азійських країн надали перевагу фіскальній політиці, яка включала допомогу працівникам та підприємствам.

У додатку Б [\[28\]](#) наведена інформація про загальний пакет заходів у сфері фіскальної політики проти COVID-19, розрахована на підставі даних про величини загального ВВП держав азійського регіону у 2019 році). Аналізуючи ці данні, можемо зазначити, що середній допоміжний пакет для громадян склав 12,4% всього ВВП, де середній показник, що стосується країн з високим рівнем доходу, складав у 2020 році близько 24% в порівнянні з країнами, що мають доходи нижче середнього (7%). Відповідно до статистики, країни з високим рівнем доходу (Гонконг (Китай) та Японія) витратили значні кошти для підтримки своїх громадян. Близько 52% (2,4 трильйона доларів США) та 66% (3,4 трильйона доларів США) грошей від загального рівня ВВП Гонконгу та Японії пішли на соціальні програми підтримки громадян [\[28\]](#).

Водночас, держави Лаоська Народно-Демократична Республіка та М'янма отримали більше іноземної підтримки у вигляді довгострокових кредитів, що є одним із елементів фіскальної політики для підтримки громадян країн [\[28\]](#). Запровадження подібних заходів фіскальної політики було необхідним для врегулювання сповільнення економічної активності через скорочення робочих місць внаслідок епідемії. Проте у фіскальному стимулюванні відбувся дисбаланс через абсолютно різні економічні рівні кожної з країн. Порівнюючи Китай та М'янму, бачимо, що країни суттєво різняться не тільки через рівень ВВП, а, як мінімум, через інфраструктуру та рівень діджиталізації [\[28\]](#).

Аналізуючи статистику, варто орієнтуватися на розмір витрат, що йдуть на фіскальні стимули для того, аби забезпечити громадян азійських країн грошима у зв'язку зі значним скороченнями робочих годин через COVID-19 [\[28\]](#).

Проаналізуємо спочатку базові цифри: у 2019 році фіскальне стимулювання країн азійського та тихоокеанського регіону складало 4,1%, що свідчить про досить

базовий рівень працевлаштування в країнах та про значну кількість робочих годин, проте, у 2020 році через погіршення епідеміологічної ситуації частка робочих годин почала скорочуватися, що призвело до збільшення фіскального стимулювання. У 2020 році потреба у фіскальному стимулюванні зросла майже втричі та складала 11,1% [28].

З графіку втрачені робочі години (додаток В) бачимо наступне: фіскальних витрат не вистачає аби покрити значну частину втрачених годин роботи. Якщо аналізувати окремо, то країни, що мають високий рівень доходу змогли забезпечити громадян, проте інші країни, у зв'язку з дефіцитом бюджету, не змогли запропонувати потрібний рівень фіскального стимулювання для країн, що розвиваються (або країни з низьким рівнем доходу) [28].

За статистикою, країни південної Азії за рахунок отриманої допомоги змогли покрити тільки шосту частину від втрачених робочих годин, тобто скорочення робочого часу було компенсовано лише на 2,3%. Найкращі результати можна спостерігати в східній частині азійського регіону. Під час епідемії корона вірусу була надана допомога для підтримки приблизно 70% громадян. Таким чином, 30% потреб громадян лишилися непокритими допомогою [28].

Повертаючись до статистичного дослідження, можна розглянути додатково інші програми фіскальної політики для громадян держав. 87% країн азійського та тихоокеанського регіону були включені у соціальну програму, яка налічувала 309 соціальних проєктів для підтримки, де значна частина була відведена до категорії спеціальної допомоги (фінансова допомога у вигляді виплат чи субсидій) – 21,7%, фізичного здоров'я – 14,2% та до збереження працевлаштування – 13,6% [28].

Пандемія 2020 року призвела до закриття державних кордонів для туристів, порушення логістики та ланцюгів доставки товарів, а також посприяла зміні кількості робочих місць через введення локдауну та тимчасового закриття підприємств, оскільки населення мало залишатися вдома через карантинні обмеження. Близько 46% середніх та малих підприємств змушені були закритися

через відсутність соціальних програм, які мали б допомогти бізнесу втриматися під час пандемії та продовжити надалі свою роботу після локдауну [31].

Незважаючи на шалені втрати робочих місць, пандемія коронавірусу має свої переваги. Наразі в пріоритеті організація майбутньої праці з метою створення міцної основи для протистояння кризам, вірусам або погіршенню ситуацій щодо навколишнього середовища. На даний момент ця організація зосереджується на трьох сферах діяльності [29]:

- інвестиції у покращення робочих навичок (розвиток соціально-комунікативних та професійно-технічних навичок) людей;
- інвестиції у розвиток організацій чи підприємств (кар'єрні можливості, стажування, курси для персоналу);
- інвестиції у продуктивність та гарантії працевлаштування.

Через епідеміологічну ситуацію зазнали змін пріоритети ринку праці. На поточний момент одним із завдань ринку праці є відновлення, яке продовжується після коронакризи, тому першим пріоритетом є інвестиція у стійкість, а саме: впровадження екосистеми навчання. Вірус відзначився для людства як криза, що додала свої терміновості перебудувати систему та створити нову, де суб'єкти будуть гнучкими до будь-яких змін. Пандемія показала наскільки важливою складовою є перекваліфікація суспільства, особливо в секторах, які постраждали найбільше під час епідемії. На жаль, через ковідні обмеження утворилося структурне безробіття, оскільки глобальний чинник у вигляді вірусу змусив суб'єктів ринку праці повністю перекваліфіковуватися в інші сфери роботи та інтегруватися в інший формат роботи – онлайн.

У цей час важливо відповідати потребам ринку праці і в залежності від цього працівники під час карантинних обмежень почали самостійно опановувати нові вміння та перекваліфіковуватися в інші професії та сфери, використовуючи онлайн курси для навчання. Інакше кажучи, потреби ринку праці під впливом COVID-19

потребують нові компетенції шукачів роботи, тому в 2020 році з'явилися вміння , без яких наразі не обходиться більшість професій:

- навички діджиталізації , аби працювати віддалено;
- використання таких систем, як хмарні технології, штучний інтелект в бізнесі, програми для веб-аналітики;
- процеси автоматизації та робототехніки (розглядається у виробництві інших товарів);
- тайм-менеджмент (організація індивідуальної роботи);
- адаптація до змін (як приклад, COVID-19), готовність швидко навчатися у зв'язку зі зміною глобальної ситуації;
- розвиток креативності та пошук адаптивних рішень для вирішення поточних проблем (наприклад, бізнес-аналіз);
- професійний розвиток, а саме, розвиток таких навичок, як лідерство, комунікація, багатозадачність та інші, з обмеженою доступністю традиційних методів для навчання (бібліотеки чи офлайн курси).

Як було зазначено раніше, пандемія суттєво вплинула на скорочення робочих місць, при цьому виникла потреба у створення нових робочих можливостей. Водночас зростають кар'єрні можливості у категорії цифрових технологій та розвитку бізнесу: UI/UX design, Big Data, Digital Marketing, Business Intelligence, IOS/Android Developers та Engineers.

Поява нових професій призвела до формування нового відгалуження ринку праці – цифрового. Цифровий ринок праці – це частина глобального ринку праці, на якому попит та пропозиція на трудові ресурси формується віддалено, водночас комунікація між учасниками відбувається через діяльність економічно активного населення, яке працює над створенням інформаційного продукту (в основному це додатки або платформи) для того, аби задовольнити потреби споживачів, використовуючи інформаційно-комп'ютерні технології.

Через пандемію коронавірусу шаленими темпами почали розвиватися цифрові платформи. Цифрові платформи та додатки можна вважати двигуном у сферах бізнесу через можливість аналізувати великі масиви даних та спрощувати бізнес-процеси з подальшою оптимізацією послуг, які надають компанії клієнтам.

У таблиці 2.4 можна розглядати окремі елементи цифровізації, і також варто виділити чотири платформи, які поєднують в собі різний функціонал для обраних потреб споживача [\[2 с.86-87\]](#):

Таблиця 2.4

Платформи, які виникли під час глобалізації 4.0

Платформа	Значення	Приклад платформи
Трансакційна	Маркетплейс, який встановлює зв'язок між клієнтом та постачальником для здійснення транзакцій.	eBay, AliExpress, Airbnb, Uber, LinkedIn
Інноваційна	Платформи, якими володіють ТНК, які розробляють додаткові послуги для кращої інтеграції середніх та малих бізнесів.	Microsoft, Intel, Oracle
Інтегрована	Взаємодія двох платформ: трансакційна та інноваційна. Платформи допомагають організувати взаємодію попиту та пропозицію на ринку, тобто мета, яких є узгодження легких та швидких трансакцій.	Google, Apple, Amazon

Фінансова або інвестиційна	Компанії, що фокусуються на платформному бізнесі.	Softbank, Naspers
----------------------------	---	-------------------

Джерело: [\[2, с.86\]](#)

Не можна сказати, що COVID-19 мав лише негативний вплив. COVID-19 дав значний стимул для інтеграції глобалізації, що, в свою чергу, впливає на розвиток ринку праці. Безпосередньо, COVID-19 негативно вплинув на економіки держав, оскільки через вірус почав скорочуватися ВВП.

Водночас, коронакриза дала можливість переглянути поточний ринок праці та створити новий підрозділ ринку – цифровий. Цифровий ринок праці включає в себе розробка технологічних продуктів (платформи), що покращують рівень життя. Проте, цифровий ринок праці потребує релевантну освіту.

2.3 Аналіз сучасних тенденцій на ринку праці в Україні

Зміни на ринку праці можна спостерігати через зміни у структурі зайнятості населення або через наявність значного дисбалансу між структурою робочої сили та робочими місцями, або через невідповідність у попиті робочої сили і пропозиції її на ринку праці. З попереднього розділу можна визначити, що глобалізацію можна представити як створення інтегрованого ринку, що, в свою чергу, формує нові шляхи для розвитку виробництва, торгівлі та створення нових цифрових продуктів. Водночас, глобалізація відіграє ключову роль у створенні нового формату ринку праці, що набирає зараз значних обертів в країнах Європи, в тому числі і Україні [\[14, с.67\]](#).

Слід зауважити, що те, як впливає глобалізація на розвиток країни, залежить повністю від розвитку національної економіки держави. Так, у країнах Європейського Союзу випускники вищих навчальних закладів завдяки високому рівню освіти та можливостям пройти різні програми стажування під час навчання, які надає держава безкоштовно, по закінченні навчання мають високу кваліфікацію і готові одразу стати до роботи.

Для того, аби глобалізація мала б позитивний вплив на український ринок праці, має бути проведена наступна низка заходів [13, с.1-3]:

- реорганізація національного виробництва, тобто орієнтація на оптимізацію структури зайнятості;
- підвищення стандартів заробітної плати;
- конкурентоспроможні освітні послуги (як формальна так і неформальна освіта);
- розвиток зовнішньої торгівлі (вихід на нові ринки та розширення робочого потенціалу, створення нових робочих місць).

На підставі даних сайту Державної служби статистики України (Додаток Г) [3, 4], побудуємо графік зміни кількості економічно-активного населення за період 2011-2021 роки та проведемо дослідження тенденцій розвитку ринку праці, рис. 2.1. Так, аналізуючи дані за період 2011-2021 роки, приходимо до висновку, що український ринок праці має спадаючу тенденцію. Найбільший спад ринок праці в Україні зазнав у 2015 році (за підрахунками економічно-активне населення України скоротилося на 5%) , надалі ситуація стала більш стабільною до 2019 року, тоді зміна активного населення складала близько 1%. Ситуація щодо працевлаштування змінилася у 2020 році у зв'язку з пандемією коронавірусу. На той час економічно-активне населення скоротилося на 3% через карантинні обмеження, рис.2.1.

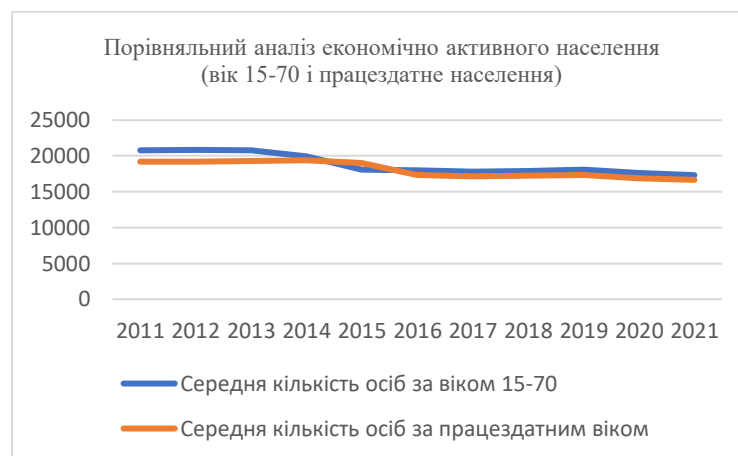

Рис. 2.1 Зміна кількості економічно-активного населення за період 2011-2021 роки [3, 4]

Графік зміни кількості зайнятого населення за період 2011-2021 роки, побудований на підставі даних з Додатку Д сайту Державної служби статистики України [3, 4], та проведений аналіз динаміки зайнятості показує також спадаючу тенденцію, рис. 2.2. Найбільший спад зафіксований у 2020 році, на той час він складав 5,3%. В періоді з 2011 до 2013 роки можна побачити тенденцію зростання працездатного віку, а після 2014 року лінія тренду пішла на спад, де понад одного мільйону осіб залишилося безробітними.

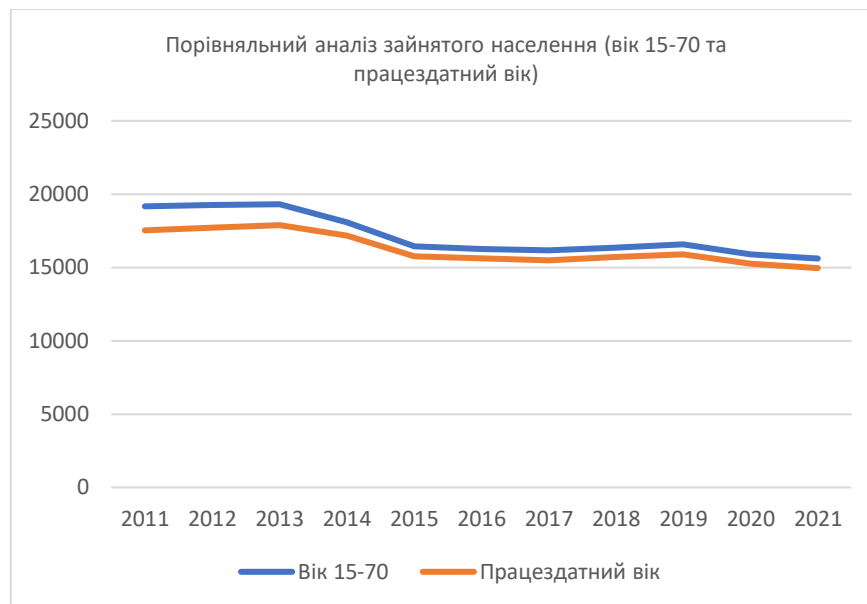

Рис. 2.2 Зміна кількості зайнятого населення за період 2011-2021 роки [3, 4]

Варто ще зазначати, що рівень безробіття стає ключовим показником стану ринку праці в період глобалізації, який почав зростати після 2013 року. За даними Державної служби статистики України та Мінфіну рівень безробіття серед населення України у 2020 році склав 1673,3 тисяч осіб, що еквівалентно 9,9%. Загальна тенденція рівня безробіття серед населення є мінливою, рис. 2.3.

Рис. 2.3 Динаміка рівня безробіття у 2011-2021 роках [3, 4]

В періоді з 2011 по 2013 рік ми бачимо спад, який корелюється з попереднім графіком, де спостерігається зріст зайнятості. Далі в період 2014 року безробіття зростає майже на 2% з 7,70% до 9,50%. Наступні роки до 2017 року (9,90%) мали майже однакові показники, які тримали середній рівень безробіття. У 2018 році показник безробіття впав на 0,8 і у 2019 році показник скоротився до 8,60%.

Через епідемію рівень безробіття збільшився до результатів 2017 року (9,90%) і оскільки Україна досить довгий період часу в порівнянні з іншими країнами підлаштовувалася під новий глобальний чинник як COVID-19, то безробіття ще значно охопило ще 2021 рік, оскільки його рівень збільшився на 0,4%.

Проте, зважаючи на важливість ситуації, варто підкреслити, що статистичні дослідження щодо тенденції рівня безробіття є не репрезентативними, оскільки статистика не враховує часткову зайнятість і тіньовий сектор економіки України.

Безробіття можна вважати однією з ключових проблем ринкової економіки, яка безпосередньо включає інші соціально-економічні питання, такі як [13 с.4-6]:

- нестабільна економічна та політична ситуація в країні;
- відсутність співвідношення між професійним потенціалом та робочим середовищем;
- перевищення пропозиції над попитом (робоча сила);

- зниження кваліфікації працівника у зв'язку з тривалим безробіттям, що надалі буде потребувати додаткового навчання.

Значні зрушення на українському ринку праці відбулися у 2020 році під час пандемії. За даними Держстату у другому кварталі 2020 року, кількість зайнятого населення складало 15,7 мільйонів осіб, в той же час, безробітне населення складало 1,7 мільйонів осіб. 2020 рік можна порівняти разом із викликом: країни зіткнулися з економічним спадом, з високим бюджетним дефіцитом, і також зростаючим рівнем безробіття через скорочення робочих місць та відсутності. За даними Держстату у другому кварталі 2022 року рівень безробіття мав найбільший відсоток (беручи до уваги тенденцію в 10 років з 2010-2020 роки), що становило 9.9% [5]. Спираючись на дані сайту Work.UA ринок праці у 2020 році скоротився на третину. У 2020 році кількість пропозицій, які були представлені на одній з найбільших платформ для пошуку роботи скоротилися майже вдвічі в порівнянні з 2019 роком [12].

Під час пандемії попит на частину вакансій скоротився, водночас з'явився попит на інші вакансії, що потребують кваліфікованих працівників, що можуть працювати з дому. За даними сайту Work.UA більше всього постраждала сфера обслуговування, роздрібна торгівля, логістика, готельно-ресторанний бізнес, ЗМІ, видавництво та поліграфія [12].

Коронавірус став двигуном нового формату цифрового ринку, тому під час епідемії віддалені професії стали необхідними, оскільки більшість перейшла на дистанційну роботу, де працівники мали адаптуватися до нових умов та засобів комунікації. Найбільше всього зріс сектор ІТ у категорії фрілансу, особливо контент-мейкер, UI/UX design, IOS/Android Developers та інші.

Загалом, ринок фрілансу стрімко зростав та збільшував свої обсяги на 30% кожен рік. Проте, у 2019 році обсяги фрілансу зросли майже на 60%. На початку пандемії ринок фрілансу скоротився в Україні, але в кінці року знову зріс до показників 2018 року (в кінці року відсоток фрілансу складав 44% [5]).

У зв'язку з карантинними обмеженнями та структурним безробіттям, що виникло під час пандемії вірусу, люди мали терміново перекваліфіковуватися в інші сфери роботи через потік різних курсів на інтернет-платформах, наприклад UdeMy, Coursera, EdX, оскільки рівень кваліфікації має відповідати вимогам, що висуває роботодавець.

Висновки до розділу 2

Кожний регіон та його субрегіони відреагували по-різному на ситуації з COVID-19. Проте, завдяки фіскальним політикам частина країн змогли забезпечити фінансову стійкість, що означає використання фіскальних інструментів (наприклад, податки) для забезпечення стійкості фінансової ситуації держав. З проаналізованих джерел, можна сказати, що краще всього впоралися країни східного регіону, бо змогли швидко відреагувати на ситуацію, пов'язану з пандемією.

Проте, незважаючи на велику кількість втрати робочих годин у 2 кварталі 2020 року, країни змогли врегулювати дане питання, використовуючи політики, що дали можливість і надалі продовжувати працювати в компаніях, в яких вони працювали раніше, без додаткових втрат.

Водночас, у зв'язку з втратою робочих місць, суб'єкти ринку праці почали шукати альтернативи для роботи віддалено, що надалі посприяло розвитку цифрового ринку праці. Для отримання роботи у сфері інформаційних технологій, потрібно отримати релевантну освіту. Завдяки розвитку глобалізації, людство має доступ до онлайн-платформ, через які вони мають можливість навчатися абсолютно новим сферам.

Слабкою стороною ринку праці України можна назвати досить високий рівень безробіття, спричинений COVID-19. Проте, починаючи з 2021 року Україна почала стрімко впроваджувати цифрову економіку, наголошуючи на продуктиві ІТ компанії. Таким чином, Україна підвищує темпи розвитку у сфері продуктивих продуктів у вигляді платформ та додатків.

РОЗДІЛ 3. АДАПТАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ДО ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

4.0

3.1 Проблеми та перспективи розвитку ринку праці

Глобалізація розвивається швидкими темпами, які потребують нові підходи для вирішення поточних проблем, використовуючи досягнення прогресу науки.

До прикладу, пандемія COVID-19 сприяла розвитку цифрового ринку праці, що, в свою чергу, дало можливість розвивати діджитал спеціалізації, що вже за 4 роки набрали значну популярність серед здобувачів освіти.

Етапи розвитку України до цифрової модернізації були поступовими. Перш за все, було незначне просування платформи Інтернет, доступ до якої був наданий виключно для читання статей, газет та новин. Другий та третій етап були більш насичені, оскільки тоді український ринок познайомився з даними, що можна накопичувати, а також із соціальними мережами та месенджерами, що сьогодні є невід'ємною частиною нашого життя. До третього етапу можна віднести додатково ІТ-сектор, який почав стрімко розвиватися в кінці третього етапу (2020 рік через ковідні обмеження та введення цифрового ринку праці, що спричинило значний попит на діджиталізовану сферу) [23].

Проте, незважаючи на розвиток глобалізації в Україні, існують фактори, що можуть її послабити [23]:

- COVID-19, що збільшив рівень безробіття;
- повномасштабна війна в Україні (рівень безробіття)
- брак коштів на розвиток smart-проектів⁶ у зв'язку з тим, що значна частина грошей йде на потреби ЗСУ;
- відсутність грошей на нове інноваційне обладнання (відноситься до автоматизації процесів на виробництві);

---

⁶Smart-проекти – це проекти, що включають використання штучного інтелекту, або аналіз даних (Bog Data) для покращення процесів та результатів.

- потрібна перекваліфікація для того, аби отримати роботу у секторі діджиталізованих професій.

Україна має глибоке розуміння щодо впровадження сучасних цифрових тенденцій. Сьогодні люди мають змогу користуватися розумними будинками, штучним інтелектом, нанотехнологіями, 3D-друком та іншими цифровими трендами. Водночас, варто зазначити, що українські компанії впроваджують інновації у виробництво, що значно збільшують цінність українських компаній на світовому ринку. До прикладу можемо віднести платформу Дія, яка надає державні послуги онлайн. Компанія надала понад 90 послуг та 5 цифрових документів, які можна завантажити в додаток [17].

Для того аби визначити переваги та недоліки глобалізації 4.0 в Україні варто провести SWOT-аналіз щодо впливу четвертої глобалізації на ринок праці, табл. 3.1.

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз напрямів глобалізації 4.0 в Україні

S – Strengths (сильні сторони)	W – Weaknesses (слабкі сторони)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток ІТ-сектору; 2. Кваліфікована робоча сила, яка може конкурувати на світовому ринку праці; 3. Доступні освітні ресурси для здобуття навичок для діджиталізованої професії; 4. Визнання України на міжнародному ринку (стосується проєктів, які надалі можуть викупати інші країни, аби зробити аналог. Як приклад, команда Мінцифри з України разом з урядом Естонії розробили додаток mRiik, що був зробленим на основі українського додатку Дія [10]. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Слабкий взаємозв'язок між іноземними інвесторами та державою (брак коштів на проєкти); 2. Політична та економічна нестабільність (у зв'язку з війною) 3. Високий рівень корупції; 4. Високий рівень безробіття; 5. Високий рівень тіньової економіки України; 6. Не репрезентативні дані щодо безробіття в країні; 7. Відсутність захисту даних (відноситься до розробок проєктів);

<p>5. Співпраця України як з країнами Східної Європи так і Західної;</p> <p>6. Вихід на американський ринок з проектами.</p>	<p>8. Відсутність стратегії щодо впровадження глобалізації 4.0 на український ринок.</p> <p>9. Низький рівень доходу, що знижує платоспроможність населення.</p>
O – Opportunities (можливості)	T – Threats (загрози)
<p>1. Інтеграція діджиталізації на ринок праці;</p> <p>2. Розвиток української спільноти та підвищення іміджу серед іноземних компаній;</p> <p>3. Кооперація з іншими міжнародними компаніями у сфері ІТ;</p> <p>4. Можливість показати український людський ресурс міжнародним компаніям;</p> <p>5. Експортування інтелектуальних послуг;</p> <p>6. Обмін досвідом з іншими працівниками, що працюють закордоном.</p>	<p>1. Великі видатки з держбюджету;</p> <p>2. Повномасштабна війна;</p> <p>3. Погіршення загальної економічної ситуації в Україні;</p> <p>4. Низький рівень життя: відсутність релевантної освіти та доступу до медицини, що створюють умови для нестабільної роботи [15];</p> <p>5. Відсутність інвестицій у зв'язку з війною.</p>

Джерело: складене авторкою

З проведеного дослідження робимо висновки, що Україна потребує, перш за все, удосконалення економічної політики для впровадження глобалізації з метою підвищення значущості українського ринку праці. SWOT-аналіз дає підґрунтя для аналізу поточних проблем та ті можливості, які можна надалі інтегрувати в розвиток глобалізації на території України.

Отже, проаналізувавши сильні сторони, які може дати глобалізація, варто акцентувати увагу на доступних освітніх ресурсах для розвитку соціально-комунікативних та технічних навичок, оскільки діджиталізовані професії потребують додаткові перекваліфікації. Завдяки доступним освітнім курсам,

кількість кваліфікованої робочої сили зросте, що може стати активатором інноваційного розвитку, який збільшить кількість нових проєктів.

Опираючись на SWOT-аналіз, можемо сформулювати деякі напрями та заходи для подальшого розвитку глобалізації 4.0 в Україні.

Перш за все, це огляд реформ освіти, оскільки сформувався новий напрям ринку праці – цифровий, що потребує іншої релевантної освіти. Тобто, потрібна адаптація зі сторони працездатного населення у зв'язку з потребами сучасного ринку праці.

Друге, це інтеграція українського ринку у зарубіжний, оскільки обмін досвідом між працівниками може забезпечити подальшу комунікацію та можливу кооперацію (до прикладу, Мінцифра та естонський уряд, які працювали разом над проєктом mRiik).

Третє, це заходи щодо боротьби з корупцією, що дозволить проводити подальшу комунікацію з інвесторами, які готові вкласти кошти в українські проєкти. Таким чином, Україна зможе створити сприятливі умови для створення нових проєктів чи бізнесів.

Отже, наразі Україна має бути більш зорієнтованою на реформації освіти через зростання потреб людей змінити свою професію. Держава, наприклад, може створити окремі проєкти для підтримки українських громадян. Компанії, які працюють саме у діджиталізованому напрямку можуть надавати гранти на освіту у тій сфері, яка їх цікавить. Надалі, за можливості, влаштовуватися на роботу, де працівники мають застосувати свої знання у поточних проєктах.

Таким чином, Україна має створити інакші умови для переходу в інший формат ринку праці, водночас країна має бути зацікавлена в проєктах, з якими можна виходити на міжнародний ринок. В умовах розвитку глобалізації 4.0, освіта має бути першочерговим фактором, оскільки завдяки освітнім ресурсам Україна може вийти на новий рівень.

3.2 Заходи щодо трансформації ринку праці під впливом глобалізація

4.0 в Україні

Наразі такі технології, як штучний інтелект та автоматизація процесів виробництва, впливають на світовий ринок праці [22]. В 2020 році значний вплив COVID-19 на ринок праці призвів до скорочення робочих місць та збільшення рівня безробіття в Україні. В 2022 році Україну поглинула повномасштабна війна з боку росії, та відхилила країну від траєкторії економічного розвитку.

На поточний момент впровадження глобалізації в Україну – досить важливий та кропіткий процес, що потребує конкретного плану реалізації. Зважаючи на те, що глобалізація є одним з факторів утворення цифрового ринку праці, варто розглядати заходи, які можна реалізувати в Україні.

- 1) Перегляд освітніх процесів. Тобто це мають додаткові напрямки освіти, які зараз є досить популярними на ринку праці.
- 2) Визначення професій, на які є значний попит та організувати пошук спеціалістів у цій сфері аби надати кваліфікаційні курси для громадян, які прагнуть розвиватися у потрібному їм напрямку.
- 3) Розгляд освітніх проєктів на всеукраїнському рівні, які надалі можуть використовуватися для обміну досвідом з іншими колегами суміжних проєктів.
- 4) Постійне покращення соціально-комунікативних та технічних навичок для віддаленої роботи аби бути адаптованим до змін через кризи (стратегічне планування). Наприклад, лідерство, комунікація, багатозадачність, мови програмування та програми аналітики, використовуючи виключно онлайн ресурси.
- 5) Взаємодія з країнами, які працюють над схожими проєктами, що і Україна, не тільки для обміну досвідом, а і для пошуку інвестицій, які можна вкласти у розвиток.

- б) Проведення перемовин щодо створення міжнародного партнерства з освітніми платформами для забезпечення онлайн навчання.

Ці рекомендації варті уваги саме у спектрі цифрового ринку праці для перекваліфікації працівників, які втратили роботу у зв'язку з пандемією коронавірусу та повномасштабною війною.

Проте, важливо зазначити, що глобалізація 4.0 можна розглядати і в іншому форматі, а саме, в автоматизації процесів та використання глобальної мережі на користь України.

- 1) Використовуючи технології, запровадження заходів кібербезпеки, як головний фактор щодо охорони даних. Оскільки наразі через кібератаки рф більшість українських систем є під загрозою, тому важливо мати стратегії щодо захисту даних від можливих атак в майбутньому. Водночас, треба зазначити ще інформаційні війни та потребу чистити власний інформаційний простір через фальшиві новини [\[29\]](#).
- 2) запровадження заходів кібербезпеки щодо об'єктів критичної інфраструктури, оскільки енергетичні або транспортні компанії можуть піддаватися кібератакам так само, як і інформаційний простір.
- 3) Розробка та використання кіберзброї, яку можна використовувати у веденні війни. Наприклад, завдяки використанню спеціальних комп'ютерних програм можна потрапити у внутрішні військові і соціальні мережі ворога, що можуть включати критичні об'єкти.

Однією з важливих складових також є розгляд антикорупційних політик, оскільки при наданні грошових коштів від іноземних партнерів для навчання, що йдуть для перекваліфікації у зв'язку з кризами 21 століття, важливо, щоб ці кошти були спрямовані саме навчання, а не на інші потреби.

Висновки до розділу 3

Україна має перспективне майбутнє щодо глобалізації 4.0. Зробивши SWOT-аналіз визначає, що Україна має досить багато сильних сторін та можливостей для розвитку подальших українських компаній.

Незважаючи на всі чинники, що наразі впливають на економіку України, варто пріоритезувати в контексті розвитку цифрового ринку праці навчання, що стосується саме перекваліфікації в іншу сферу (розглядаємо саме спектр діджиталізованих професій).

Глобалізація – складне явище і його варто розглядати в контексті впливів, які може дати феномен. В рамках цієї роботи, значна частина праці відведена саме цифровому ринку праці та зменшенню рівня безробіття завдяки зміни напрямку кваліфікації.

На поточний момент в Україні варто виділити наступні для інтеграції глобалізації 4.0: перегляд освітніх процесів, надання курсів для покращення навичок, розвиток партнерства з країнами для обміну досвідом, стимулювання ІТ-сфери, підвищення іміджу українських компаній серед іноземних компаній на світовому ринку та створення конкурентоспроможного середовища.

Проте, уряд України має зосередити свою увагу також на макроекономічних політиках, як робили країни азійського регіону з метою підтримати громадян держав у скрутні часи під час пандемії коронавірусу. Для цього можна використовувати фіскальне стимулювання. Наприклад, соціальні проєкти для підтримки (фінансова допомога у вигляді виплат чи субсидій).

Варто ще правильно розподіляти бюджет для правильного формування середовища для бізнес-ідей, які надалі стануть стартапами, з якими можна обмінюватися досвідом або навчання працівників.

Висновки до розділу 3

Україна має перспективне майбутнє щодо глобалізації 4.0. Зробивши SWOT-аналіз визначає, що Україна має досить багато сильних сторін та можливостей для розвитку подальших українських компаній.

Незважаючи на всі чинники, що наразі впливають на економіку України, варто пріоритезувати в контексті розвитку цифрового ринку праці навчання, що стосується саме перекваліфікації в іншу сферу (розглядаємо саме спектр діджиталізованих професій).

Глобалізація – складне явище і його варто розглядати в контексті впливів, які може дати феномен. В рамках цієї роботи, значна частина праці відведена саме цифровому ринку праці та зменшенню рівня безробіття завдяки зміни напрямку кваліфікації.

На поточний момент в Україні варто виділити наступні для інтеграції глобалізації 4.0: перегляд освітніх процесів, надання курсів для покращення навичок, розвиток партнерства з країнами для обміну досвідом, стимулювання ІТ-сфери, підвищення іміджу українських компаній серед іноземних компаній на світовому ринку та створення конкурентоспроможного середовища.

Проте, уряд України має зосередити свою увагу також на макроекономічних політиках, як робили країни азійського регіону з метою підтримати громадян держав у скрутні часи під час пандемії коронавірусу. Для цього можна використовувати фіскальне стимулювання. Наприклад, соціальні проєкти для підтримки (фінансова допомога у вигляді виплат чи субсидій).

Варто ще правильно розподіляти бюджет для правильного формування середовища для бізнес-ідей, які надалі стануть стартапами, з якими можна обмінюватися досвідом або навчання працівників.

ВИСНОВКИ

Сучасний світ живе в епоху глобалізації та розвивається швидкими темпами. Світ наповнений інтеграцією автоматизації в процеси виробництва та діджиталізації на ринку праці, а також підвищенням іміджу серед іноземних компаній для подальшого розвитку держав.

Процес глобалізації пришвидшився, оскільки короткострокові виклики (приклад: COVID-19) вимагали швидкої адаптації до сучасних умов підтримання економічної життєдіяльності країн.

Завдяки глобалізації люди мають доступ до різних платформ, які вирішують абсолютно будь-які запити, починаючи від доставки їжі до замовлення таксі на інший кінець міста. Проте, всі проєкти, які розробляються в Україні через вплив глобалізацію мають вплив на ВВП держави у такий спосіб підвищуючи загальний рівень ВВП. Україна має значний потенціал, який варто розвивати і надалі аби виходити на новий рівень.

Одним з каталізаторів глобалізації стала пандемія COVID-19, оскільки через кризу сформувався новий спектр ринку праці – цифровий, який є необхідним для подальшого розвитку української економіки.

Як показало дослідження, Україна має як позитивні, так і негативні сторони. З позитивних факторів для подальшого розвитку можна виділити наступні: розвиток IT-сектору, кваліфікована робоча сила, яка може конкурувати на світовому ринку праці, доступні освітні ресурси для отримання навичок для діджиталізованої професії.

Завдяки попереднім пунктам Україна може отримати визнання на міжнародному ринку (це більше відноситься до проєктів, які надалі можуть викупати інші країни для розвитку своїх дотичних проєктів). Водночас варто зазначити, що Україна може виходити на європейський та американський ринок.

Проте, на жаль, існують негативні фактори, які формують період застою та не дозволяють виходити Україні на новий рівень. Сюди можна віднести наступні

показники: політична та економічна нестабільність (у зв'язку з війною), високий рівень корупції та рівень безробіття (до рівня безробіття варто ще додати не репрезентативні дані через, які неможливо провести ґрунтовний аналіз, оскільки він буде не релевантним).

На цей момент Україна має зробити наголос на саме на розвиток цифрового сектору ринку праці. Провівши попереднє дослідження, варто зазначити наскільки важливим є цифровий сектор, оскільки через його розвиток Україна зможе залучити інвестиції для подальших проєктів на території України та отримати визнання на світовому ринку.

Глобалізація в Україні на поточний момент залежить від розвитку цифрового сегменту ринку праці, оскільки більшість людей перекваліфікуються у цей сектор у зв'язку з кризами. Проте, важливо зазначити, що в Україні, на жаль, відсутня розвинена система джерел фінансування, що гальмує розвиток цифрового сектору ринку праці.

Україна має потенціал у розвитку діджиталізації на ринку праці, проте це має потребувати додаткові стимулювання цифрового сектору ринку праці, які включають наступні інструменти: запозичення світового досвіду та світових практик, забезпечення кваліфікованості та цифрової обізнаності працівників, надаючи можливість отримати хорошу освіту для роботи у діджиталізованому сегменті.

Також розвиток цифрового ринку праці залежить від фінансування, що потребує додаткових видатків з держбюджету або залучення коштів від потенційних партнерів. Також, на жаль, на фінансування впливає наразі повномасштабна війна та погіршення економічної ситуації в Україні.

Перш за все, Україна має бути націлена на формування більш сприятливого середовища для цифровізації ринку праці та забезпечення інтеграції діджиталізації у важливий сектор як ІТ, який надалі можна використовувати для післявоєнної відбудови України.

Насправді, перед тим як робити цінні висновки щодо розвитку глобалізації варто наголосити саме на інституційні зміни, що згодом стануть основою для отримання коштів для зростання цифрового сегменту ринку праці.

Глобалізація – це важливий спектр сьогодення, що дозволяє швидко адаптуватися до змін. Глобалізація сьогодні – це не тільки про автоматизацію процесів та введення штучного інтелекту, це про розвиток технологій, які можуть працювати на благо людства з метою покращення їх навичок для більш продуктивної роботи.

Проте, уряди мають зосереджувати свою увагу на більш комплексному плані, що буде містити кожен спектр, який є важливий для подальшого розвитку економіки України: підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку, розвиток ІТ-сектору, визнання української кваліфікованої робочої сили на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Україномовні джерела:

1. Андрущенко, В. Глобальні тренди розвитку освіти ХХІ століття / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2019. – № 3. – С. 5-14 – С.13
2. Артёмова Т.І. Цифрові платформи в економіці: нові можливості і загрози розвитку / Т.І. Артёмова // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей. – 2019. – С. 84–91.
3. Державна Служба Статистики України. Безробіття населення (за методологією МОП) за статтю, типом місцевості та віковими групами. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 22.05.2024).
4. Державна Служба Статистики України. Ринок праці (зайнятість та безробіття). URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 22.05.2024).
5. ЕКСПРЕС-ВИПУСК. Зайнятість та безробіття населення в II кварталі 2020 року. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2020/09/118.pdf> (дата звернення: 22.05.2024).
6. Гапотій В. Д. Вплив глобалізаційних процесів на теорію та практику державного суверенітету / В. Д. Гапотій // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - 2004. - Вип. 27. - С. 243-250.
7. Герасименко П. Глобалізація як феномен сучасності // Економічна правда. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2009/09/2/205852/> (дата звернення: 27.05.2024).
8. Гордєєва А. А., Сандлер Л. Є. Проблема зайнятості населення та особливості міжнародного ринку праці // Символ науки. — 2016. — № 12–1. – 207-211

9. Грішнова О. А., Савченко О. О. Фріланс: нові можливості і проблеми реалізації трудового потенціалу // Ринок праці та зайнятість населення. — 2016. — № 1. — С. 8–12.
10. Мінцифра та уряд Естонії розробили застосунок «МрііК» на базі «Дії» // Дія. — Режим доступу: <https://diia.gov.ua/news/mincifra-ta-uryad-estoniyi-rozrobili-zastosunok-mriik-na-bazi-diyi>.
11. Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки. Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки. URL: <https://minfin.com.ua> (дата звернення: 22.05.2024).
12. Новини ринку праці // Work.ua – сайт пошуку роботи №1 в Україні. — Режим доступу: <https://www.work.ua/jobseeker/resources/> (дата звернення: 22.05.2024).
13. Ноджак Л., Паращич М. Я. Розвиток 4.0 індустрії в Україні: проблеми, перспективи // Економіка та суспільство. — 2022. — № 45 – С. 1-7.
14. Ольшанська О. Глобалізація як фактор розвитку цифрової економіки та постіндустріального суспільства / О. Ольшанська, Т. Беялов, Є. Несенюк // Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації : тези доп., м. Київ, 4 жовт 2019 р. / М-во освіти і науки України, Нац. акад. пед. наук України, Київ. нац. ун-т технологій та дизайну [та ін.]. – Київ : КНУТД, 2019. – С. 67–70.
15. Осіпова Л. В. Загострення проблем ринку праці в умовах глобалізації // Вісник Хмельницького національного університету. — 2021. — № 1. — С. 106–107.
16. Перелигін Є. Навіщо читати книгу «Велика конвергенція. Інформаційні технології та нова глобалізація» / Євген Перелигін // Mind.ua. — Режим

- доступу: <https://mind.ua/openmind/20193342-navishcho-chitati-knigu-velika-konvergenciya-informacijni-tehnologiyi-ta-nova-globalizaciya>.
- 17.Проекты цифровой трансформации // Государные услуги онлайн. — Режим доступа: <https://plan2.diiia.gov.ua/projects> (дата звернення: 22.05.2024).
- 18.Радзієвська С. О. Школи і міждисциплінарний статус глобалістики // Глобальна економіка. — 2015. — С. 59–64.
- 19.Савич В. О. Погляди гіперглобалістів на сучасний розвиток економіки та політики // Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. — 2009. — Серія 22. — С. 145–150.
- 20.Трофименко М. В. Глобалізація: підходи, школи, визначення / М. В. Трофименко // Тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин та світового політичного процесу : зб. матеріалів II Інтернет-конф., 16 берез. 2012 р. / під заг. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь, 2012. – С. 49–56.
- 21.Туль С. І. Трансформація світового ринку праці в умовах діджиталізації : автореф. дис. ... канд. екон. наук. Вінниця, 2019. 20 с.
- 22.Штучний інтелект і робочі місця: Голова МВФ попередила про "цунамі" на ринку праці // Бізнес Цензор. — Режим доступу: https://biz.censor.net/news/3489422/shtuchnyyi_intelekt_vplyne_na_60_robochyh_mists_golova_mvf.
- 23.Як COVID-19 змінив ринок праці: зарплати, вакансії, фрилансери і прогнози на 2021 рік // Економічна правда. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/01/4/669724/index.amp> (дата звернення: 22.05.2024).

Англомовні джерела:

24. Baldwin R. A long view of globalisation in short: Part 1 of 5 / Richard Baldwin // CEPR. — 2018. — Режим доступа: <https://cepr.org/voxeu/blogs-and-reviews/long-view-globalisation-short-part-1-5>. — Дата доступа: 07.03.2024.
25. Baldwin R. The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization / Richard Baldwin. — Cambridge: Harvard University Press, 2016. — Режим доступа: <https://doi.org/10.2307/j.ctv24w655w>.
26. Frey, C. B., Osborne, M. A. (2017). The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation? // Technological forecasting and social change, 114, 254-280.
27. Gomis, R., Kapsos, S., & Kuhn, S. World employment and social outlook: Trends 2020 / ILO. — Geneva, Switzerland, 2020. — 127 p.
28. ILO Regional Office for Asia and the Pacific. Labour market and social consequences of the crisis. Asia-Pacific Employment and Social Outlook 2020: Navigating the crisis towards a human-centred future of work. 2020. P. 16–56.
29. Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries / M. Rüßmann et al. // BCG Global. — Режим доступа: https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries (дата доступа: 27.05.2024).
30. Impact of Covid-19 on Employment - ILOSTAT // Kaggle: Your Machine Learning and Data Science Community. — Режим доступа: <https://www.kaggle.com/datasets/vineethakkinapalli/impact-of-covid19-on-employment-ilstat/data> (date of access: 22.05.2024).
31. Khatun F. COVID-19 – Impact on micro, small and medium enterprises in the Asia Pacific Region - Southern Voice. Southern Voice - Southern Perspectives.

- Global Debates. URL: <https://southernvoice.org/covid-19-impact-on-micro-small-and-medium-enterprises-in-the-asia-pacific-region/> (date of access: 27.05.2024).
32. Ohmae K. *The Borderless World: Power and Strategy in the Interlinked Economy* / Kenichi Ohmae. — London: HarperCollins Publishers, 1994. — 224 p.
33. Robertson R. *Globalization: Social Theory and Global Culture Theory, Culture & Society* : підручник. London: SAGE Publications Ltd, 1992. 224 p.
34. Schwab K. *The Fourth Industrial Revolution* / Klaus Schwab. — Currency, 2017. — 192 p.
35. Scholte J. A. *Globalization. A critical introduction* : підручник. London: Red Globe Press. 400 p.
36. Steger M. B. *Globalization: A Very Short Introduction* / Manfred B. Steger. — New York: Oxford University Press, 2003. — 147, [28] p.
37. Vilhelmson, B., & Thulin, E. Who and where are the flexible workers? Exploring the current diffusion of telework in Sweden // *New Technology, Work and Employment*. — 2016. — Vol. 31, № 1. — P. 77–96.

ДОДАТКИ

*Дані щодо впливу COVID-19 на працевлаштування**Додаток А*

country	total_weekly_hours_worked(estimates_in_thousands)	percentage_of_working_hrs_lost	percent_hours_lost_40hrs_per_week	percent_hours_lost_48hrs_per_week
World	125598964.71	8.8	303009.768	252508.14
World: Low income	8316985.097999999	6.7	14967.3339999999999	12472.778
World: Lower-middle income	41165014.556	11.3	131683.815	109736.513
World: Upper-middle income	55633594.218	7.3	110084.495	91737.079
World: High income	20483370.836	8.3	46274.124	38561.77
Africa	16478309.187	7.7	34271.976	28559.98
Africa: Low income	6305105.222	7.0	11810.566	9842.1390000000001
Africa: Lower-middle income	9342048.841	7.7	19576.4560000000002	16313.713
Africa: Upper-middle income	791860.8359999999	12.4	2804.002999999999997	2336.669
Northern Africa	2584774.5319999997	10.4	7518.751	6265.626
Northern Africa: Lower-middle income	2504781.336	10.5	7312.721	6093.935
Northern Africa: Upper-middle income	79993.196	9.3	206.0290000000000002	171.6909999999999997
Sub-Saharan Africa	13893534.655	7.2	26753.225	22294.354
Sub-Saharan Africa: Low income	6305105.222	7.0	11810.566	9842.1390000000001
Sub-Saharan Africa: Lower-middle income	6837267.506	6.7	12263.735	10219.779

Sub-Saharan Africa: Upper-middle income	731408.983	12.6	2633.2329999999999 7	2194.361
Central Africa	2182537.107	6.8	4006.325	3338.6040000000000 3
Eastern Africa	5997793.18	7.2	11556.782	9630.652
Southern Africa	727012.059	12.6	2631.2290000000000 3	2192.6910000000000 3
Western Africa	4986192.3089 99999	6.4	8558.888	7132.4069999999999
Americas	15600103.135	13.7	61684.495	51403.746
Americas: Low income	169115.612	7.6	346.974	289.145
Americas: Lower-middle income	514126.87100 000004	18.5	2924.015	2436.679
Americas: Upper-middle income	8515545.355	16.2	41099.513999999999 6	34249.595
Americas: High income	6421068.241	9.8	17359.682	14466.402
Latin America and the Caribbean	9626460.75	16.2	46485.575999999999 4	38737.98
Latin America and the Caribbean: Low income	169115.612	7.6	346.974	289.145
Latin America and the Caribbean: Lower-middle income	514126.87100 000004	18.5	2924.015	2436.679
Latin America and the Caribbean: Upper-middle income	8495792.411	16.2	41053.824	34211.52
Latin America and the Caribbean: High income	447425.856	16.2	2160.764	1800.6370000000000 2
Caribbean	629619.954	11.7	2085.519	1737.932
Central America	2848608.837	13.8	11419.153	9515.961
South America	6148231.959	17.7	32980.904	27484.087000000000 3

Northern America	5973642.385	9.2	15198.919	12665.765
Northern America: High income	5973642.385	9.2	15198.919	12665.765
Arab States	2221344.344	9.0	5512.031	4593.359
Arab States: Lower-middle income	35659.727999 999996	13.1	134.188	111.823
Arab States: Upper-middle income	539661.226	10.6	1605.162	1337.635
Arab States: High income	1214406.087	9.8	3289.292999999999 7	2741.077
Asia and the Pacific	77158014.682	7.9	165625.288	138021.073
Asia and the Pacific: Low income	926231.13799 99999	5.2	1264.67	1053.891
Asia and the Pacific: Lower-middle income	30394094.297	12.3	106875.204	89062.67
Asia and the Pacific: Upper-middle income	41113649.416	4.8	51395.999	42829.999
Asia and the Pacific: High income	4724039.83	4.9	6089.415	5074.512
Eastern Asia	37956344.412	4.2	41440.211	34533.51
Eastern Asia: Low income	575945.53299 99999	4.4	657.193	547.661
Eastern Asia: Upper-middle income	33243962.453	4.1	35499.789	29583.15700000000 3
Eastern Asia: High income	4071688.2660 000003	4.9	5241.147	4367.623
South-Eastern Asia and the Pacific	12954376.240 999999	8.2	28947.004	24122.50299999999 7
South-Eastern Asia and the Pacific: Lower-middle income	5479919.1779 99999	9.2	13874.604	11562.17
South-Eastern Asia and the Pacific: Upper-middle income	6822105.499	7.7	14224.133	11853.444

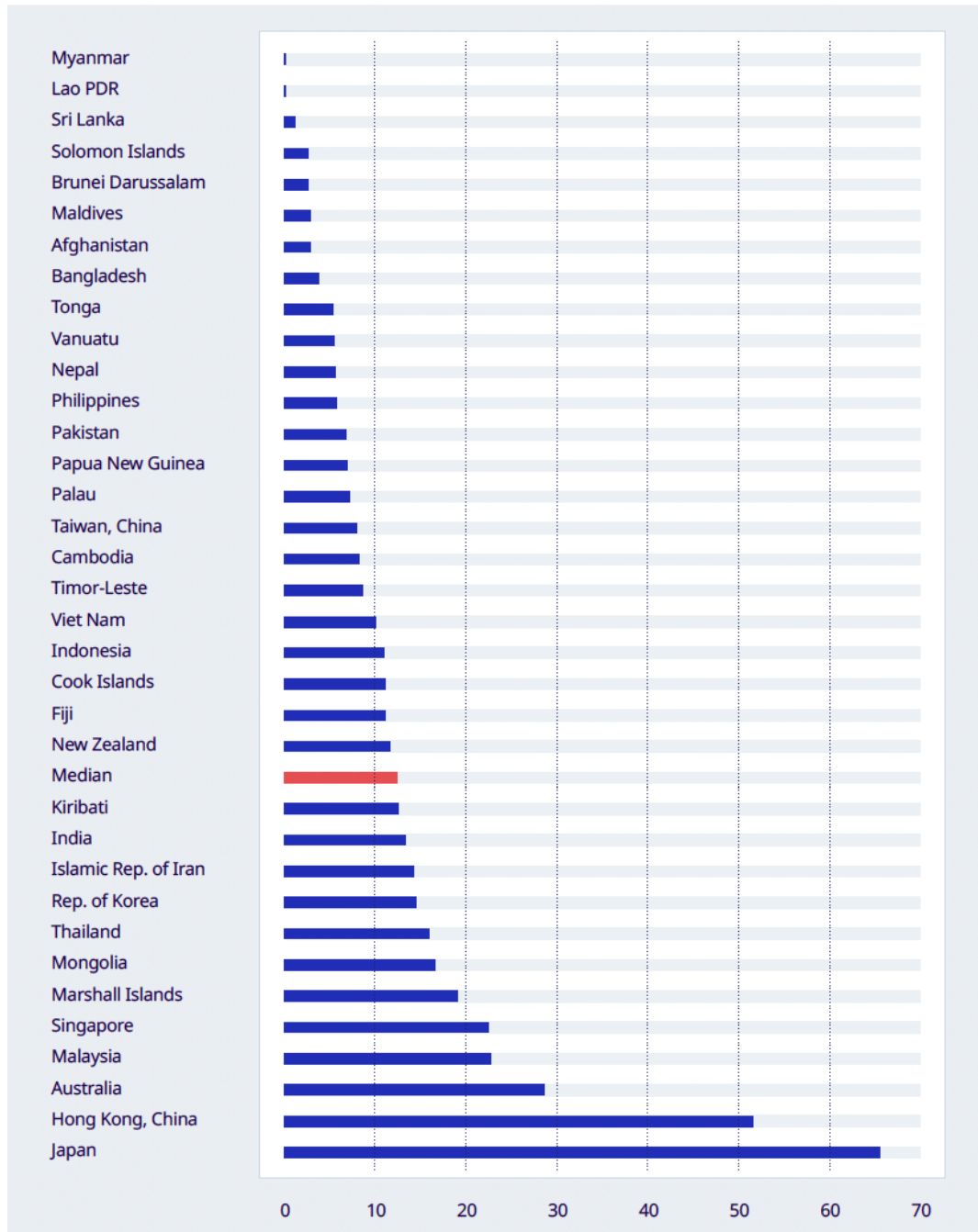
South-Eastern Asia and the Pacific: High income	2196564.875	4.7	2686.9829999999997	2239.152
South-Eastern Asia	12302796.254	8.4	28314.748	23595.623
Pacific Islands	651579.988	3.7	632.256	526.88
Southern Asia	26247294.028	12.7	95238.07199999999	79365.06
Southern Asia: Low income	350285.606	6.5	607.476	506.23
Southern Asia: Lower-middle income	24849426.958	13.0	92958.51800000001	77465.432
Southern Asia: Upper-middle income	1047581.465	6.0	1672.078	1393.398
Europe and Central Asia	14141193.359000001	9.2	35915.979	29929.982000000004
Europe and Central Asia: Lower-middle income	1275085.397	9.0	3162.1279999999997	2635.1059999999998
Europe and Central Asia: Upper-middle income	4672877.385	10.1	13179.816	10983.18
Europe and Central Asia: High income	8104315.334	8.8	19500.475	16250.396
Northern, Southern and Western Europe	6803902.732000001	9.4	17564.253	14636.878
Northern, Southern and Western Europe: Upper-middle income	259664.6230000002	8.0	560.683	467.236
Northern, Southern and Western Europe: High income	6544238.11	9.4	17003.57	14169.642
Northern Europe	1688545.5080000001	10.0	4703.109	3919.258
Southern Europe	2037945.061	12.3	7174.235	5978.529
Western Europe	3077412.164	6.9	5686.91	4739.0909999999999
Eastern Europe	4777323.1280000005	7.4	9589.825	7991.521

Eastern Europe: Lower-middle income	687671.245	9.1	1713.041000000000 2	1427.533999999999 9
Eastern Europe: Upper-middle income	2673262.8109 999998	8.0	5778.914000000001	4815.762
Eastern Europe: High income	1416389.072	5.6	2097.87	1748.225
Central Asia	1058696.793	8.8	2556.368	2130.307000000000 2
Central and Western Asia: Lower-middle income	587414.15299 99999	9.0	1449.087000000000 2	1207.572
Central and Western Asia: Upper-middle income	1708310.92	13.5	6680.800999999999 5	5567.334
Central and Western Asia: High income	143688.152	10.0	399.035	332.53
Central and Western Asia	2559967.499	12.0	8761.901	7301.584
Western Asia	1501270.706	14.2	6205.533	5171.277
Sub-Saharan Africa: High income	19541.343999 999997	6.7	35.259	29.38300000000000 3

Посилання на джерело: [30]

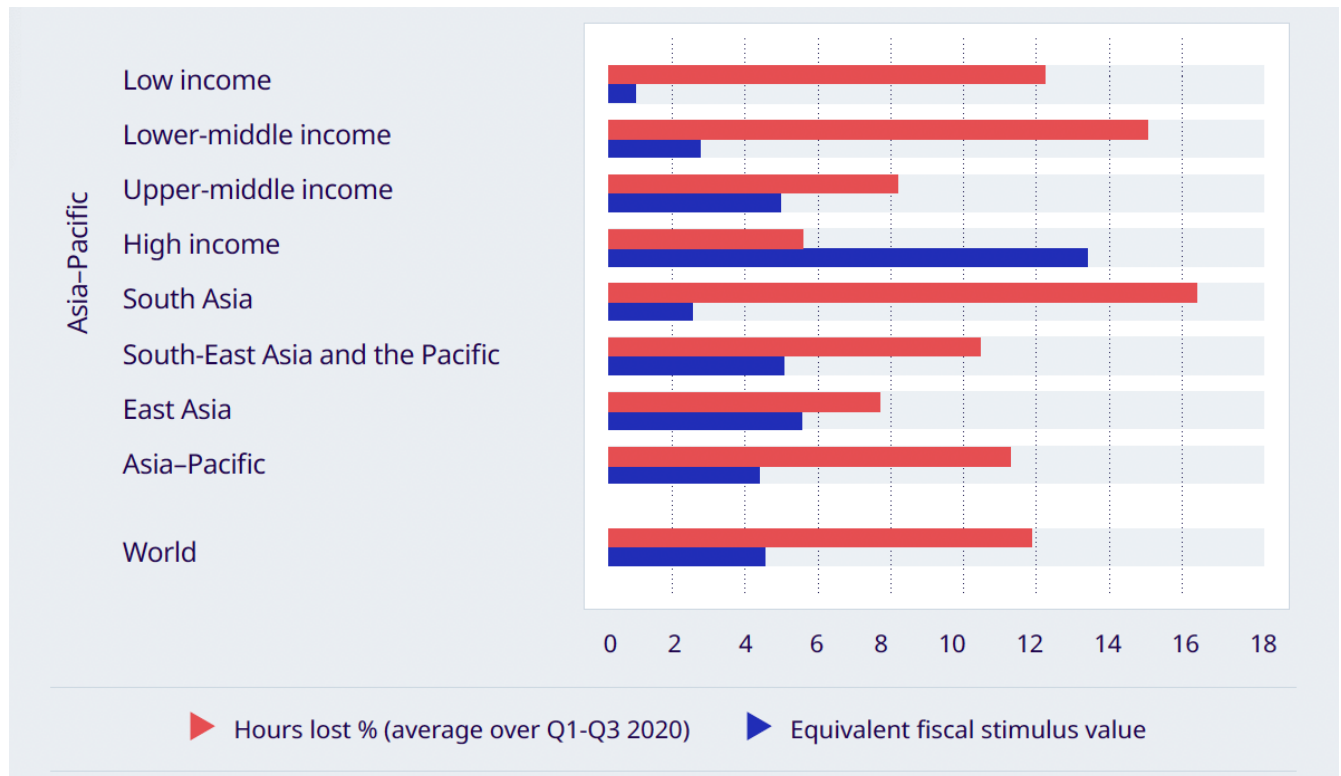
*Дані щодо державної підтримки (відсоток загальних витрат на політику
щодо COVID-19)*

Загальний пакет заходів у сфері фіскальної політики проти COVID-19 (розраховано за допомогою загального ВВП держав азійського регіону у 2019 році)

Посилання на джерело: [28]

Втрачені робочі години (% від загальної кількості, в середньому за перші три квартали 2020 року)

Посилання на джерело: [28]

Динаміка економічно активного населення України за 2011-2021 роки

Роки	Економічно активне населення			
	Вік 15-70		працездатний вік	
	середня кількість осіб, тис.	у % до населення відповідної вікової категорії	середня кількість осіб	у % до населення відповідної вікової категорії
2011	20803	64,3	19164	72,7
2012	20851,2	64,6	19181,7	73
2013	20824,6	65	19317,8	73,1
2014	19920,9	62,4	19399,7	71,4
2015	18057,9	62,4	19035,2	71,5
2016	17955,1	62,2	17303,6	71,1
2017	17854,4	62,0	17193,2	71,5

2018	17939,5	62,6	17296,2	72,7
2019	18066,0	63,4	17381,8	74,0
2020	17589,5	62,1	16917,8	72,8
2021	17321,6	61,8	16666,8	72,7

Посилання на джерело: [\[3\]](#)

Додаток Д

Динаміка зайнятого населення України за 2011-2021 роки

Роки	Зайняте населення	
	Вік 15-70	Працездатний вік
	середня кількість осіб, тис.	середня кількість осіб, тис.
2011	19180,2	17 520,80
2012	19261,4	17 728,60
2013	19314,2	17 889,40
2014	18073,3	17 188,10
2015	16443,2	15 742,00
2016	16276,9	15 626,10
2017	16156,4	15 495,90
2018	16360,9	15 718,60
2019	16578,3	15894,9
2020	15915,3	15244,5
2021	15610,0	14957,3

Посилання на джерело: [\[4\]](#)

Додаток Е

Динаміка рівня безробіття населення України за 2011-2021 роки

Рік	Рівень безробіття
2011	8,60%
2012	8,10%
2013	7,70%
2014	9,70%
2015	9,50%
2016	9,70%
2017	9,90%
2018	9,10%
2019	8,60%
2020	9,90%

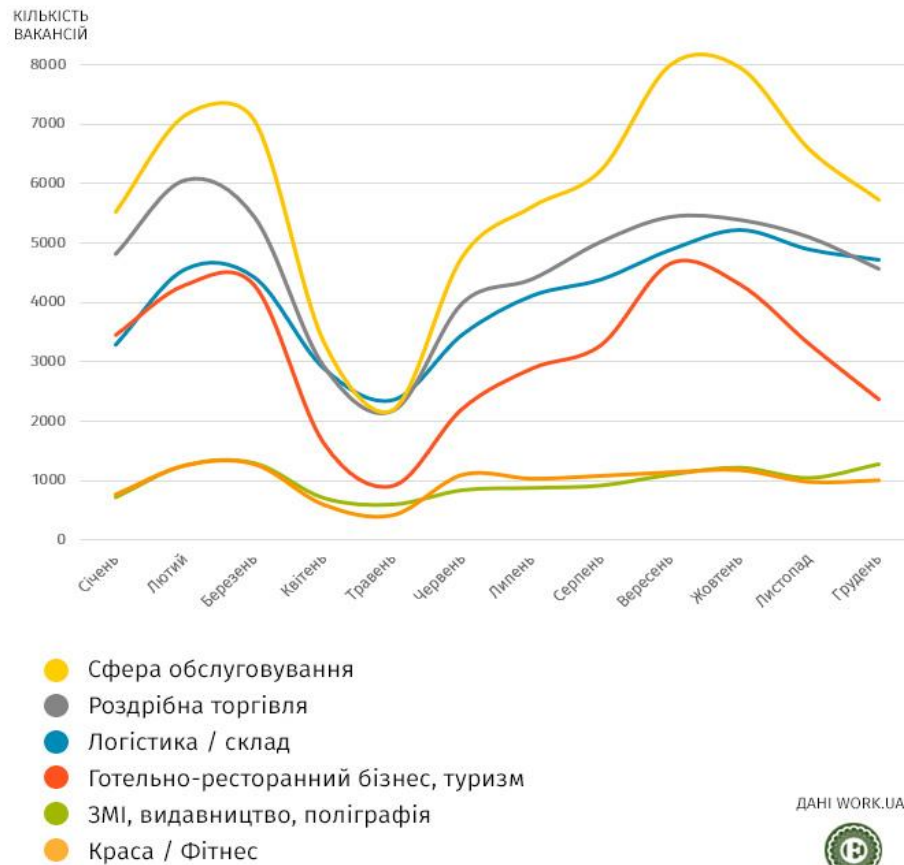
2021	10,30%
------	--------

Посилання на джерело: [\[11\]](#)

Додаток Ж

Зміни попиту на професії у 2020 році

Попит на які професії найбільше впав?

Посилання на джерело: [\[12\]](#)